

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η κατάκτηση των τοπικών προθέσεων της Ελληνικής από παιδιά
ηλικίας 6,06-7 ετών.**

**The acquisition of Greek locative prepositions by children aged
6,06-7.**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ: ΛΙΤΙΝΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

ΘΘΕΙΤΗ ΡΟΔΟΥΛΑ

ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΩΜΑΗ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΤΕΡΖΗ ΑΡΧΟΝΤΩ

ΠΑΤΡΑ 2015

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την επιβλέπουσα καθηγήτρια μας, Αρχόντω Τερζή, η οποία μας βοήθησε στην επιλογή του θέματος της παρούσας εργασίας και την επέβλεψε με πολύ υπομονή, καθώς και με αρκετό προσωπικό χρόνο.

Για την βοήθεια τους και την άδεια να χορηγήσουμε τα ερωτηματολόγια, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε το 5^ο Δημοτικό Πατρών και το 32^ο Δημοτικό Πειραιά. Τέλος, ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ σε όλα τα παιδιά που συμμετείχαν και μας βοήθησαν στην ολοκλήρωση της έρευνας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει τα αποτελέσματα μιας σειράς πειραμάτων, τα οποία εξετάζουν την κατάκτηση των τοπικών προθέσεων στην Ελληνική. Η ιδέα προήλθε από την έρευνα των Terzi & Tsakali & Zafeiri (2014). Τα ζητήματα, τα οποία θα μας απασχολήσουν παρακάτω είναι τα εξής:

1. Αν ολοκληρώνεται η κατάκτηση των τοπικών προθέσεων *πάνω σε* και *πάνω από* στις ηλικίες 6,6 με 6,11.
2. Ποια είναι η σειρά κατάκτησης των παραπάνω προθέσεων στις ηλικίες 6,6 με 6,11.
3. Αν τα παιδιά της ηλικιακής ομάδας που εξετάσαμε, κατανοούν καλύτερα την πρόθεση *σε* με την έννοια του *πάνω σε* ή την πρόθεση *πάνω σε*.
4. Όταν η πρόθεση *σε* έχει αμφίσημη έννοια, τα παιδιά αυτής της ηλικιακής ομάδας ποια έννοια προτιμούν, αυτή της επαφής ή αυτή του περιεχομένου.
5. Αν τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11 κατανοούν την πρωτοτυπική έννοια των προθέσεων *σε* και *από*, δηλαδή την ερμηνεία του *σε* ως κατεύθυνση/ προορισμό και του *από* ως πηγή/ αφετηρία, δηλαδή *επάνω σε* ή *μέσα σε*.

Το δείγμα αποτελείτο από 25 παιδιά τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 6 ετών και 6 μηνών έως 6 ετών και 11 μηνών, τα οποία υπεβλήθησαν στις εξής δοκιμασίες:

1. Κατανόηση των τοπικών προθέσεων (**μπροστά από, πίσω από, μέσα σε, έξω από, δίπλα σε/από, πάνω από, πάνω σε, κάτω από, σε και από**) μέσω χορήγησης εικόνων.
2. Παραγωγή των τοπικών προθέσεων (**μπροστά από, πίσω από, μέσα σε, έξω από, δίπλα σε/από, πάνω από, πάνω σε, κάτω από, σε και από**) μέσω χορήγησης εικόνων.

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί πως, παρόλο που εξετάστηκαν όλες οι τοπικές προθέσεις, τα αποτελέσματα κρίθηκαν *μόνο* βάσει των προθέσεων **πάνω από, πάνω σε, από** και **σε**, η οποία εξετάστηκε σε δύο (2) περιβάλλοντα, αυτό με αμφισημία και αυτό χωρίς αμφισημία, καθώς επίσης και από τις δοκιμασίες της κατανόησης, όχι της παραγωγής.

Τα συμπεράσματα, που προέκυψαν από την ανάλυση των αποτελεσμάτων είναι τα παρακάτω:

1. Οι προθέσεις **πάνω σε** και **πάνω από**, αναφορικά με την κατανόηση, δεν έχουν κατακτηθεί στην ηλικία των 6 ετών και 6 μηνών μέχρι την ηλικία των 6 ετών

και 11 μηνών σε ποσοστό 87,3% και 79,3% αντίστοιχα. Το ίδιο μοτίβο ακολουθούν και στην παραγωγή. (κριτήριο κατάκτησης: 90% <)

2. Ωστόσο, παρουσιάζουν διαφορές, οι οποίες υποδηλώνουν ότι η πρόθεση **πάνω σε** τείνει να κατακτηθεί πιο γρήγορα από την πρόθεση **πάνω από**, όσον αφορά την κατανόηση, ενώ στην παραγωγή συμβαίνει το αντίστροφο, δηλαδή υπάρχει μια τάση να κατακτηθεί πιο γρήγορα η εκφορά της πρόθεσης **πάνω από**.
3. Τα παιδιά φαίνεται να έχουν κατακτήσει την πρόθεση **σε** με την έννοια της επαφής (**πάνω σε**) με ποσοστό 98%, καθώς επίσης και με την έννοια του περιεχομένου (**μέσα σε**), αφού το ποσοστό επιτυχίας φτάνει το 93% (ποσοστά, που ξεπερνούν το κριτήριο κατάκτησης του 90%). Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί πως η κατανόηση της πρόθεσης **σε** με την έννοια της επαφής προηγείται σε σχέση με την κατανόηση της πρόθεσης **σε** με την έννοια του περιεχομένου.
4. Σε περιβάλλον αμφισημίας, τα παιδιά προτιμούν την πρόθεση **σε** με την έννοια του περιεχομένου (**μέσα σε**) σε σχέση με την πρόθεση **σε** με την έννοια της επαφής (**πάνω από**) σε ποσοστά 69% και 29%.
5. Η κατανόηση της πρωτοτυπικής έννοιας των προθέσεων **σε** και **από** είναι σχεδόν άριστη. Αυτό δείχνουν τα ποσοστά 96%, 93%, 88% και 94% των τεσσάρων (4) δοκιμασιών, που αφορούν αυτές τις προθέσεις. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα παιδιά δεν έχουν κάνει λάθη στις προθέσεις, αλλά στα αντικείμενα επιλογής. Αυτό επιβεβαιώνει την κατάκτηση των προθέσεων **σε** και **από**.

ABSTRACT

This research presents the results of a series of experiments, which investigate the acquisition of spatial terms in Greek. The idea came from the research of Terzi & Tsakali & Zafeiri (2014). The issues that will concern us at the following pages are:

1. If the acquisition of the prepositions **pano se (on)** and **pano apo (above)** is completed at the ages 6,6 to 6,11 .
2. The order of acquisition of the above prepositions at the ages of 6,6 to 6,11.
3. Whether the subjects of this age group understand better the preposition **se** in the sense of **pano se (on)** or the preposition **pano se (on)** itself.
4. When preposition **se** has ambiguous meaning, which concept is being preferred, the word of contiguity and support (**on**) or the word of containment (**in**).
5. If children of this age group understand better the prototypical meaning of the prepositions **se** and **apo**. More specifically, if they understand the preposition **se** as a term of direction/destination and the preposition **apo** as a term of origin.

The sample consisted of 25 children with typical language development, in ages of 6 years and 6 months to 6 years and 11 months. The children were submitted to two groups of tests:

1. Comprehension of prepositions: **mprosta apo (in front of)**, **viso apo (behind)**, **mesa se (inside)**, **eksw apo (outside)**, **dipla se/apo (next to)**, **pano apo(above)**, **pano se(on)**, **se (in, on or to)** and **apo (from)**.
2. Production of prepositions: **mprosta apo (in front of)**, **viso apo (behind)**, **mesa se (inside)**, **eksw apo (outside)**, **dipla se/apo (next to)**, **pano apo(above)**, **pano se(on)**, **se (in, on or to)** and **apo (from)**.

However, the results were only based on the output of the prepositions **pano se(on)**, **pano apo(above)**, **apo** and **se**, which was examined in two environments, with and without ambiguity and on the group of tests concerning the comprehension.

The conclusions, after the statistical analysis of the results, were the followings:

1. The prepositions **pano se(on)** and **pano apo(above)**, regarding the comprehension, are not acquired at the ages of 6 years and 6 months to 6 years and 11 months at a rate of 87,3% and 79,3%, respectively. The same pattern is being followed in the production. (acquisition criteria 90%<)

2. There are, however, differences amongst the above two prepositions, which show that **pano se(on)** tends to be acquired earlier than **pano apo(above)**, regarding comprehension, whilst in production, it is the opposite, which means that **pano apo(above)** tends to be acquired earlier.
3. Subjects have acquired the preposition **se** in the sense of contiguity and support (**on**) in percentage of 98% and in the sense of containment (**in**) in percentage of 93% (both are higher than the acquisition criteria). However, it must be noted that the comprehension of the preposition **se** in the sense of contiguity and support is preceded of the comprehension of the preposition **se** in the sense of containment.
4. In ambiguous environment, subjects prefer the preposition **se** in the sense of containment comparatively to the sense of contiguity and support at a rate of 69% and 29%, respectively.
5. The comprehension of the prototypical meaning of the prepositions **se** and **apo** is excellent. This is concluded by the percentages of 96%, 93%, 88% and 94% of the four tests that concern these prepositions. It is a remarkable finding that the errors occurred in these tests are not related to the prepositions, but only to the objects of origin/destination.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες.....	I
Περίληψη.....	II
Abstract.....	IV

1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

1.1. Οι τοπικές προθέσεις στην Ελληνική γλώσσα.....	1
1.1.1. Σύνθετη τοπική προθετική δομή.....	3
1.1.2. Απλή τοπική προθετική δομή.....	4
1.1.3. Τοπικές δομές χωρίς μικρή πρόθεση.....	5
1.1.4. Τοπικό στοιχείο χωρίς συμπλήρωμα.....	5
1.2. Η κατάκτηση των τοπικών προθέσεων της Ελληνικής	5
1.2.1. Η μελέτη των Terzi & Tsakali (2009).....	5
1.2.2. Η μελέτη των Terzi & Tsakali (2014).....	8
1.2.3. Κριτική πάνω στις έρευνες	9

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

2.1. Υποθέσεις εργασίας	11
2.2. Σχεδιασμός του πειράματος	11
2.2.1. Κατανόηση προθέσεων πάνω σε, πάνω από, σε και από.....	12
2.2.2. Παραγωγή προθέσεων πάνω σε, πάνω από, σε και από.....	15

3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

3.1. Γενικές γνωστικές και γλωσσικές δοκιμασίες.....	18
3.2. Δοκιμασίες κατανόησης τοπικών προθέσεων.....	22
3.2.1. Κατανόηση προθέσεων πάνω από και πάνω σε.....	24
3.2.2. Κατανόηση της πρόθεσης σε με την έννοια πάνω σε (επαφή) και μέσα σε (περιεχόμενο).....	26
3.2.3. Κατανόηση της πρωτοτυπικής έννοιας των προθέσεων κατεύθυνσης από (αφετηρία) και σε (προορισμού).....	34

4. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΣΜΑΤΩΝ

4.1. Κατανόηση των προθέσεων πάνω σε και πάνω από.....	44
4.2. Κατανόηση της πρόθεσης σε με την έννοια του περιεχομένου και της επαφής σε περιβάλλον χωρίς και με αμφισημία.....	45
4.3. Κατανόηση της πρωτοτυπικής έννοιας των προθέσεων από και σε.....	47

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1. Η κατανόηση του πάνω σε προηγείται της κατανόησης πάνω από.....	51
5.2. Τα παιδιά κάνουν λιγότερα λάθη στην πρόθεση σε με την έννοια του πάνω σε (επαφή) παρά στην πρόθεση πάνω σε.....	51
5.3. Η πρόθεση σε είναι καλύτερα κατανοητή με την έννοια της επαφής (πάνω σε) σε σχέση με την έννοια του περιεχομένου (μέσα σε).....	51
5.4. Η πρόθεση σε, σε περιβάλλον με αμφισημία, με την έννοια του περιεχομένου (μέσα σε), φαίνεται να προτιμάται σε σχέση με την έννοια της επαφής (πάνω σε).....	52

5.5. Η κατανόηση της πρωτοτυπικής έννοιας των προθέσεων σε και από είναι σχεδόν άριστη.....	52
6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	54
7. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	56

1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

1.1. Οι τοπικές προθέσεις στην Ελληνική

Με τον όρο πρόθεση αναφερόμαστε σε άκλιτες, δηλαδή, μορφολογικά αμετάβλητες, λέξεις οι οποίες εισάγουν ονοματικές φράσεις (ουσιαστικά, αντωνυμίες) σχηματίζοντας με αυτές προθετικές φράσεις (εμπρόθετοι προσδιορισμοί), οι οποίες συνήθως αποσαφηνίζουν την σχέση που συνδέει τη δραστηριότητα του ρήματος με τις οντότητες που μετέχουν σε αυτή.

- (1) α. Έφυγε **με** νεύρα.
β. Ήρθε **από** την Πάτρα.
γ. Τον περιμένω **έξω από** το σπίτι.

Οι τοπικές προθέσεις χρησιμοποιούνται για να ορίσουν τον προσανατολισμό σε ένα χώρο. Το σημείο αναφοράς ποικίλει, πολλές φορές είμαστε εμείς (2α), ενώ άλλες φορές μπορεί να είναι ένα αντικείμενο (2β) ή μια τοποθεσία (2γ) κ.τ.λ.

- (2) α. Έρχεται **κοντά** σε εμένα.
β. Είναι **κοντά** στο αυτοκίνητο.
γ. Είναι **κοντά** στην Αθήνα.

Έτσι με τις τοπικές προθέσεις, δηλώνονται τα παρακάτω:

1. Η θέση- στάση ενός προσώπου/ αντικειμένου μέσα σε κάτι ή κοντά σε κάτι (3α),
2. Η κίνηση ενός προσώπου/ αντικειμένου προς κάποια κατεύθυνση (3β),
3. Η προέλευση ενός προσώπου/ αντικειμένου (3γ), και
4. Εάν η πορεία ενός προσώπου/ αντικειμένου διέρχεται μέσα ή έξω από κάτι (3δ).

- (3) α. Η Μαρία είναι **μέσα στο** ανσασέρ.
β. Πήγε **στο** αεροδρόμιο.
γ. Έρχεται **από** το σπίτι.
δ. Πέρασε **μέσα από** το δάσος.

Οι κατηγορίες στις οποίες διακρίνονται οι τοπικές προθέσεις της Ελληνικής είναι: απλές ή σύνθετες (Theophanoroulou- Kontou, 2000, Terzi 2010). Ξεκινώντας από τις σύνθετες προθέσεις, βλέπουμε ότι το πρώτο μέρος τους είναι επιρρηματικοί προσδιορισμοί που εκφράζουν τόπο, ενώ το δεύτερο μέρος είναι μία από τις «μικρές προθέσεις» *σε* ή *από*. Η παρουσία των *σε* και *από* είναι

υποχρεωτική όταν το αντικείμενο είναι πλήρης ονοματική φράση (4α)– (4β), αλλά δεν επιτρέπεται όταν το αντικείμενο είναι κλιτική αντωνυμία (4γ).

- (4) α. Το αυτοκίνητο είναι **ανάμεσα σε** δύο σπίτια.
β*. Το αυτοκίνητο είναι **ανάμεσα** δύο σπίτια.
γ. Το αυτοκίνητο είναι **ανάμεσα τους**.

Παρακάτω διαπιστώνουμε ότι η παρουσία της μικρής πρόθεσης *σε* ή *από* δεν παρουσιάζει καμία διαφορά στο εννοιολογικό αποτέλεσμα.

- (5) α. Το αυτοκίνητο είναι **δίπλα στο** παρκινγκ.
β. Το αυτοκίνητο είναι **δίπλα από** το παρκινγκ.

Επομένως, μικρές προθέσεις όπως οι παραπάνω έχουν καθαρά συντακτικό ρόλο.

Αντίθετα, στην περίπτωση της πρόθεσης *πάνω* η χρήση των μικρών προθέσεων παίζει καθοριστικό ρόλο στη σημασία της τοπικής πρόθεσης. Έτσι, όταν το *πάνω*, με το οποίο θα ασχοληθούμε στη συνέχεια, συντάσσεται με την πρόθεση *σε*, δηλώνει ότι τα δύο αντικείμενα, το αντικείμενο του οποίου τη θέση επιθυμούμε να προσδιορίσουμε (εντοπισμένο αντικείμενο) και το αντικείμενο *σε* σχέση με το οποίο το προσδιορίζουμε (αντικείμενο αναφοράς), βρίσκονται σε επαφή. Δηλαδή, στην πρόταση (6α) το εντοπισμένο αντικείμενο (το βιβλίο) ακουμπάει στο αντικείμενο αναφοράς (τραπέζι). Από την άλλη, όταν το *πάνω* συντάσσεται με την πρόθεση *από* δηλώνει ότι υπάρχει απόσταση μεταξύ του εντοπισμένου αντικειμένου και του αντικειμένου αναφοράς. Στην πρόταση (6β) η λάμπα δεν ακουμπάει το τραπέζι, αλλά πιθανώς να στηρίζεται στον τοίχο.

- (6) α. Το βιβλίο βρίσκεται **πάνω στο** τραπέζι.
β. Η λάμπα είναι **πάνω από** το τραπέζι.

Η άλλη κατηγορία τοπικών προθέσεων (απλές τοπικές προθέσεις), περιλαμβάνει προθέσεις που δεν είναι σύνθετες, δηλαδή προθέσεις όπως, *από* και *σε* μόνες τους, ή *προς*.

- (7) α. Έρχεται **από** την Πάτρα.
β. Βρίσκεται **στο** Λονδίνο.
γ. Πηγαίνει **προς** Λάρισα.

Όσον αφορά την κατηγοριοποίηση τους ως προς τη διάσταση *λειτουργικές και λεξικές*, οι τοπικές προθέσεις έχουν απασχολήσει τη γλωσσολογική θεωρία εκτενώς. Σύμφωνα με κάποιους γλωσσολόγους, οι προθέσεις θεωρούνται λεξικά

στοιχεία (Svenonius 2004, den Dikken 2006). Άλλοι τις χαρακτηρίζουν λειτουργικές κατηγορίες (Grimshaw 1991, Baker 2003, Botwinik – Rotem 2004). Υπάρχουν και θεωρίες στις οποίες οι προθέσεις είναι, κατά κάποιον τρόπο, κάτι ενδιάμεσο δηλαδή ημιλεξικές κατηγορίες (Van Riemsdijk 1990, 1998). Η Littlefield (2006) μελέτησε τις Αγγλικές προθέσεις τις οποίες και ταξινομεί σύμφωνα με το συνδυασμό των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων τους (+/- λειτουργική), (+/- λεξική). Υποστηρίζει ότι η κατάκτηση τους από τα παιδιά προχωρά από την «πιο» λεξική (8α) έως την «ελάχιστα» λεξική (8δ).

(8) α. Επιρρήματα: put **down** the ball

[+λεξική, - λειτουργική]

β. Μόρια: he ate it **up**

[- λεξική, - λειτουργική]

γ. Ημι- λεξιλογικές προθέσεις: run **to** the store

[+ λεξική, + λειτουργική]

δ. Λειτουργικές προθέσεις: translation **of** the book

[- λεξική, +λειτουργική]

Σύμφωνα με τις Alexaki et al. (2007) και Terzi & Tsakali (2009), οι τοπικές εκφράσεις της Ελληνικής απαντώνται παρακάτω:

1. Σύνθετη τοπική προθετική δομή

Οι σύνθετες τοπικές προθέσεις χωρίζονται σε ομάδες ανάλογα με τη μικρή πρόθεση που μπορεί να ακολουθήσει το λεξικό μέρος, και εάν αυτή μπορεί (ή δεν μπορεί) να συμβάλει στην ερμηνεία της όλης προθετικής φράσης (Alexaki et al. 2007, Terzi & Tsakali 2009).

(9) α. Έξω **από**

Κάτω **από**

Πίσω **από**

Μακριά **από**

β. Κοντά **σε**

γ. Μπροστά **σε/από**

Δίπλα **σε/από**

Ανάμεσα **σε/από**

δ. Επάνω **σε/από**

Μέσα **σε/από**

Το πρώτο (επιρρηματικό) μέρος στην ομάδα 9α μπορεί να ακολουθείται μόνο από το *από*, στην ομάδα 9β μόνο από το *σε*, στην ομάδα 9γ είτε από το *σε* είτε από το *από*, χωρίς εμφανή διαφοροποίηση στην έννοια ανάλογα με την μικρή πρόθεση που χρησιμοποιείται και, τελικά, στην ομάδα 9δ για την οποία προκύπτει διαφορετική σημασία ανάλογα με το εάν χρησιμοποιείται το *σε* ή το *από*.

2. Απλή τοπική προθετική δομή

Οι μικρές προθέσεις *σε* και *από* μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν από μόνες τους για να εκφράσουν τον τοπικό προσδιορισμό. Συγκεκριμένα, το *σε* εκφράζει θέση και κατεύθυνση (10α), (10β), ενώ το *από* κατεύθυνση (10γ).

- (10) α. Τα γυαλιά είναι **στο** τραπέζι.
β. Ο Κώστας πηγαίνει **στην** Αθήνα.
γ. Έρχομαι **από** το σπίτι.

Βλέπουμε ότι στις παραπάνω φράσεις και οι δύο μικρές προθέσεις φέρουν σημασιολογικό φορτίο ενώ είναι επίσης υπεύθυνες για την (αιτιατική) πτώση του συμπληρώματος τους, ένας συνδυασμός ιδιοτήτων που τις καθιστά ημι-λεξικές.

3. Τοπικές δομές χωρίς μικρή πρόθεση

Το λεξικό μέρος των σύνθετων προθέσεων μπορεί να ακολουθηθεί από τα συμπληρώματα του χωρίς τη μεσολάβηση μιας μικρής πρόθεσης, εφ' όσον το συμπλήρωμα που εκφράζεται είναι κλιτική αντωνυμία.

- (11) α. Μπροστά του
β. Επάνω του

4. Τοπικό στοιχείο χωρίς συμπλήρωμα

Τα λεξικά (επιρρηματικά) μέρη των σύνθετων προθέσεων μπορούν να εμφανιστούν χωρίς συμπλήρωμα. Η έννοιά τους είναι παρόμοια, αλλά όχι πάντα ίδια με την έννοια που έχουν όταν είναι σύνθετες προθέσεις. Στο παράδειγμα (12) φαίνεται η τελευταία περίπτωση στην οποία δεν υπάρχει ένα σημείο αναφοράς για την πρόθεση.

- (12) α. Ο Γιώργος κάθεται μπροστά/ πίσω.
β. Ο Νίκος μένει επάνω/ κάτω.

1.2. Η κατάκτηση των τοπικών προθέσεων της Ελληνικής

Μία από τις πρώτες μελέτες της διαδικασίας κατάκτησης των σύνθετων τοπικών προθέσεων της Ελληνικής αποτελεί το άρθρο των Alexaki et al. (2007). Το σημαντικό εύρημα της έρευνας αυτής είναι ότι τα παιδιά αρχικά χρησιμοποιούν το *σε* και το *από*, νωρίτερα από την ηλικία των 3 ετών. Η πρώτη «μικρή πρόθεση» που παράγουν φαίνεται να είναι το *από* ενώ μόνο μετά την συμπλήρωση του 3ου έτους τα παιδιά χρησιμοποιούν το λεξικό μέρος των σύνθετων προθέσεων παραγωγικά.

1.2.1. Η μελέτη των Terzi & Tsakali (2009)

Η μελέτη των Terzi & Tsakali (2009) εστιάζει στον τρόπο που συμπεριφέρονται τα παιδιά ως προς τις προθέσεις *επάνω σε* και *επάνω από σε* σύγκριση με τις υπόλοιπες τοπικές προθέσεις. Αναλύοντας εκ νέου τα δεδομένα των τριών μεγαλύτερων ηλικιακών ομάδων των Alexaki et al. (2007), παρατηρούν αρχικά ότι οι παραπάνω δύο σύνθετες προθέσεις όχι μόνο κατακτώνται αργότερα από τις υπόλοιπες, αλλά εμφανίζουν μη αναμενόμενη σειρά κατάκτησης μεταξύ τους. Συγκεκριμένα, σε αυτές τις έρευνες χρησιμοποιήθηκε δείγμα παιδιών ηλικίας από 2,00 έως 5,11 ετών. Οι τρεις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες ήταν ως εξής:

- α) 4,07 – 4,11 ετών,
β) 5,00 – 5,06 ετών, και
γ) 5,07 – 5,11 ετών

Τα παιδιά που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν 9 για κάθε ηλικιακή ομάδα. Η εξέταση των τοπικών εκφράσεων πραγματοποιήθηκε μία φορά για κάθε

πρόθεση. Ο πρώτος στόχος ήταν ο έλεγχος της κατανόησης του λεξικού μέρους των σύνθετων προθέσεων (τοπικά επιρρήματα), όταν αυτές δεν ακολουθούνται από συμπληρώματα, δηλαδή όταν δεν έχουν αντικείμενο. Το κάθε παιδί εξεταζόταν, μέσω επαλήθευσης εικόνων, στην κατανόηση των εξής τοπικών επιρρημάτων:

(13) *Πάνω, δίπλα, μακριά, μπροστά, μέσα, κάτω, κοντά, πίσω, έξω*

Εξετάστηκε επίσης η κατανόηση των σύνθετων προθέσεων, δηλαδή, η κατανόηση των προηγούμενων λεξικών δομών όταν αυτές ακολουθούνται από τις μικρές προθέσεις *σε* και *από*:

(14) *Πάνω σε, πάνω από, δίπλα σε/ από, μακριά από, μπροστά σε/ από, μέσα σε, μέσα από, κάτω από, κοντά σε, πίσω από, έξω από και ανάμεσα σε/ από.*

Ο έλεγχος της κατανόησης των τελευταίων πραγματοποιήθηκε μέσω της διαδικασίας επιλογής εικόνων. Στα παιδιά δόθηκε το ερέθισμα τριών εικόνων, της εικόνας στόχου και δύο άλλων που περιέχουν άλλες τοπικές προθέσεις, από τις οποίες καλούνταν να επιλέξουν αυτή που τους ζητούνταν. Ο τρίτος στόχος, ο οποίος εξετάστηκε μετά από την κατανόηση, με τη χρήση μίας εικόνας κάθε φορά, ήταν η παραγωγή των σύνθετων τοπικών προθέσεων.

Το άρθρο των Tsakali & Terzi (2009), όπως αναφέρθηκε παραπάνω, επικεντρώθηκε στις τρεις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες της έρευνας των Alexaki et al. (2007). Σχετικά με την κατανόηση των σύνθετων τοπικών προθέσεων παρατήρησαν ότι τα παιδιά ηλικίας 4,07 έως 5,11 είχαν σοβαρή δυσκολία να κατανοήσουν το *πάνω σε*, το οποίο ερμηνεύουν ως *πάνω από* ακόμη και στα στάδια που το επιρρηματικό μέρος των τοπικών προθέσεων έχει πιθανώς αποκτηθεί, εάν κρίνουμε από τα ελάχιστα λάθη που είχαν κάνει όταν εξετάστηκαν στην κατανόηση των τοπικών επιρρημάτων στο (13).

Σχετικά με τις σύνθετες τοπικές προθέσεις, τα μόνα λάθη παραγωγής εντοπίστηκαν στις προθέσεις *ανάμεσα* για τις δύο μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες, και *μπροστά* για την τρίτη ομάδα. Στην μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα δύο λάθη παρατηρήθηκαν που αφορούν τις προθέσεις *έξω από* και *πίσω από* και ένα λάθος στην μικρότερη ηλικιακή ομάδα στην πρόθεση *μακριά από* (να σημειωθεί ότι και οι τρεις αυτές προθέσεις συνοδεύονται μόνο από την μικρή πρόθεση *από*). Και στις τρεις περιπτώσεις η μικρή πρόθεση *από* αντικαταστάθηκε από την αντίστοιχη *σε*. Ως προς την παραγωγή των προθέσεων *πάνω σε* και *πάνω*

από δεν σημειώθηκε κάποιο λάθος, παρότι στην κατανόηση παρουσιάστηκε δυσκολία.

Οι Terzi & Tsakali (2009) επισημαίνουν: «δεν μπορεί κάποιος εύκολα να πει ότι τα παιδιά των πειραμάτων μας δεν έχουν αντιληφθεί την έννοια του λεξικού μέρους των σύνθετων προθέσεων, δηλαδή, την έννοια του επάνω», στηριζόμενες στα αποτελέσματα της έρευνας του επάνω όταν χρησιμοποιείται ως επίρρημα. Τα σοβαρά ζητήματα και τα γενικά συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα των Terzi & Tsakali (2009) είναι τα εξής:

α) *Η παραγωγή των τοπικών προθέσεων πάνω σε και πάνω από φαίνεται να είναι καλύτερη από την κατανόηση.*

Οι Terzi & Tsakali καταλήγουν ότι αυτό συμβαίνει επειδή κατά την παραγωγή, ο στόχος του παιδιού είναι να πει κάτι, δηλαδή να αντιστοιχίσει μια έννοια χώρου σε μία γλωσσική μορφή (λέξη). Αντιθέτως, στην κατανόηση το παιδί πρέπει να ορίσει την ερμηνεία της μορφής που του παρέχεται από τον ομιλητή. Λειτουργικά στοιχεία, όπως είναι το *σε*, ίσως είναι λιγότερο σημαντικά στη διαδικασία κατανόησης για το παιδί, το οποίο μπορεί να υποθέσει ότι κάθε άλλο στοιχείο συμβάλλει στη σημασιολογία της φράσης του ομιλητή. Ως εκ τούτου, οι Terzi & Tsakali υποθέτουν πως το παιδί θεωρεί ότι το *σε* λειτουργεί σημασιολογικά όπως και το *από*.

β) *Στην Ελληνική, η πρόθεση πάνω από κατανοείται νωρίτερα από την πρόθεση πάνω σε.*

Όπως προαναφέρθηκε, τα παιδιά δεν δυσκολεύονται στην κατανόηση της χωρικής έννοιας *πάνω*, επομένως, η δυσκολία τους στα ελληνικά έγκειται στην κατανόηση των ιδιοτήτων των μικρών προθέσεων *σε* και *από*. Επίσης προαναφέρθηκε ότι το παιδί, κατά τη διαδικασία της κατανόησης θεωρεί τη λειτουργία του *σε* σημασιολογικά ίδια με αυτή του *από*.

Τα παραπάνω μπορούν να εξηγήσουν, σύμφωνα με τις Terzi & Tsakali, το γεγονός ότι το *πάνω από* κατανοείται νωρίτερα από το *πάνω σε*. Το φαινόμενο αυτό προκαλεί έκπληξη, δεδομένου ότι η βιβλιογραφία θεωρεί ότι ο κατακόρυφος άξονας με επαφή (*on* σε γλώσσες όπως η Αγγλική) είναι μία από τις πρώτες χωρικές έννοιες που κατακτάται, με τον κατακόρυφο άξονα χωρίς επαφή (*over, above* στην Αγγλική) να ακολουθεί αρκετά πιο αργά.

Συμπερασματικά, οι Terzi & Tsakali (2009) καταλήγουν ότι, στη διαδικασία της σειράς κατάκτησης χωρικών εννοιών πιθανώς να συμβάλλει και ο τρόπος που

συμμετέχουν λεξικοί όροι στη δομή της προθετικής φράσης στις διάφορες γλώσσες, γεγονός που το αναδεικνύει η ασυμμετρία που παρατηρείται ανάμεσα στην κατανόηση και την παραγωγή των τοπικών προθέσεων *πάνω σε* και *πάνω από*. Αυτό σημαίνει ότι ακόμη και γλώσσες με σχετικά συγγενείς ως προς τους τοπικούς όρους, όπως η Ελληνική και η Αγγλική, η σειρά κατάκτησης των τοπικών όρων μπορεί να διαφέρει αν οι όροι με τους οποίους εκφράζονται οι τοπικές έννοιες έχουν διαφορετική μορφο-συντακτική δομή. Στην Αγγλική οι δύο όροι εκφράζονται με διαφορετικές απλές λέξεις, ενώ στην Ελληνική με σύνθετες μορφές που επικαλύπτονται μερικώς.

1.2.2. Η μελέτη των Terzi & Tsakali & Zafeiri (2014)

Η μελέτη αυτή εστιάζει κυρίως, στην σειρά κατάκτησης των σύνθετων τοπικών προθέσεων *πάνω σε*, *πάνω από*, *κάτω από*, *μέσα σε*, *μπροστά από/σε*, *πίσω από*, *έξω από* και στο να προσδιορίσει διαφορές στην κατάκτηση τοπικών εκφράσεων, οι οποίες μοιάζουν μορφοσυντακτικά κατά ένα μέρος, αλλά αποδίδουν διαφορετικό νόημα, όπως οι σύνθετες προθέσεις *πάνω σε* και *πάνω από*. Επίσης, εστιάζει σε τυχόν διαγλωσσικές διαφορές μεταξύ της Ελληνικής και της Αγγλικής γλώσσας.

Η έρευνα αυτή ήταν μία καινούρια μελέτη η οποία στόχο είχε να βελτιώσει τα αδύναμα σημεία της μελέτης των Terzi & Tsakali (2009). Οι ηλικιακές ομάδες που εξετάστηκαν ήταν οι εξής:

4,0 ετών - 4,5 ετών,

4,6 ετών - 4,11 ετών,

5,0 ετών – 5,5 ετών,

5,6 ετών – 5,11 ετών,

6,0 ετών – 6,5 ετών, με αριθμό δείγματος 20 παιδιά για κάθε ομάδα.

Η κατανόηση ήταν μια δοκιμασία επιλογής εικόνας. Παρουσιάζονταν στους συμμετέχοντες 3 εικόνες ανά πρόταση και έπρεπε να αντιστοιχίσουν μία εικόνα στην πρόταση, που άκουγαν. Κάθε πρόθεση εξετάστηκε με 6 προτάσεις. Η δοκιμασία χορηγήθηκε, επίσης, σε μία ομάδα ενηλίκων (n=13) με διάφορα εκπαιδευτικά υπόβαθρα για να λειτουργήσει ως ομάδα ελέγχου.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν πως στις ηλικιακές ομάδες που εξετάστηκαν, στις προθέσεις *μέσα* και *κάτω* δεν παρουσιάστηκαν λάθη, άρα

ακολουθούν τους διαγλωσσικούς κανόνες, που υποστηρίζουν πως είναι οι πρώτες προθέσεις, που κατακτώνται. Οι προβολικές προθέσεις *μπροστά σε/από* και *πίσω σε/από* ακολουθούν, ενώ δεν εξετάστηκε η πρόθεση *δίπλα σε/από*, αφού αναμένεται να κατακτηθεί μεταξύ των προηγούμενων δύο προθέσεων χρονικά. Ωστόσο, η σύνθετη πρόθεση *πάνω σε* δεν κατακτάται νωρίς, όπως αναμενόταν, αλλά πιο νωρίς από την πρόθεση *πάνω από*, μέχρι την ηλικία των 6,5 ετών που εξετάστηκε, σε αντίθεση με τα ευρήματα των Terzi & Tsakali (2009).

Αυτό εξηγείται, σύμφωνα με τις Terzi & Tsakali & Zafeiri, από το γεγονός ότι οι προθέσεις *πάνω σε* και *πάνω από* μοιράζονται το ίδιο λεξικό μέρος, δηλαδή το τοπικό επίρρημα *πάνω*, κάτι το οποίο τείνει να μπερδεύει τα παιδιά και άρα, η κατάκτηση της πρόθεσης *πάνω σε* να ακολουθεί κατά κάποιον τρόπο το πρότυπο της κατάκτησης της πρόθεσης *πάνω από*. Ακολουθώντας τους Johnston & Slobin (1979), φαίνεται η μορφολογική «σύγχυση» να είναι ένας από τους γλωσσικούς παράγοντες, που συντελούν στην καθυστέρηση της ανάπτυξης του *πάνω σε* στην Ελληνική.

1.2.3. Κριτική στις παραπάνω έρευνες

Τα ευρήματα και συμπεράσματα των Terzi & Tsakali (2009) πραγματικά εκπλήσσουν, κυρίως το γεγονός ότι η χωρική έννοια του κατακόρυφου άξονα με επαφή (*πάνω σε*) κατακτάται αργότερα από την αντίστοιχη χωρίς επαφή (*πάνω από*). Υπάρχει όμως σε αυτά τα ευρήματα μια σημαντική αδυναμία, δηλαδή, το πολύ μικρό δείγμα δεδομένων. Όπως αναφέρεται στο παραπάνω άρθρο, μελετήθηκαν συνολικά 9 παιδιά στην κάθε ηλικιακή ομάδα και, ακόμη πιο σημαντικό, στο κάθε παιδί δόθηκε μόνο μία περίπτωση από την κάθε πρόθεση. Γι αυτόν τον λόγο ακολούθησε η έρευνα των Terzi & Tsakali & Zafeiri (2014), η οποία εξέτασε μεγαλύτερο αριθμό δείγματος, καθώς επίσης εισήγαγε επιπλέον δύο ηλικιακές ομάδες σε αυτές, που προϋπήρχαν. Υπήρξε επαλήθευση των αποτελεσμάτων της έρευνας του 2009 για τις προθέσεις *μέσα σε*, *έξω από*, *μπροστά από*, *πίσω από*, ωστόσο η χωρική έννοια του κατακόρυφου άξονα με επαφή (*πάνω σε*) κατακτάται νωρίτερα από την αντίστοιχη χωρίς επαφή (*πάνω από*), σε αντίθεση με τα αποτελέσματα της έρευνας του 2009. Παρόλα αυτά όμως, επιβεβαιώνεται η καθυστερημένη κατάκτηση του *πάνω σε* (σε σχέση με τις άλλες τοπικές προθέσεις).

Υπάρχει, όμως, ένα ερώτημα, το οποίο δεν έχει απαντηθεί από τις ήδη υπάρχουσες έρευνες. Αυτό είναι ο προσδιορισμός της ηλικίας κατάκτησης των

προθέσεων *πάνω σε* και *πάνω από*. Επιπλέον, θεωρήθηκε ότι ήταν σημαντικό να ερευνηθεί και η κατάκτηση της μικρής πρόθεσης *σε* (με επαφή) σε σχέση με την σύνθετη πρόθεση *πάνω σε* (δηλαδή ποια πρόθεση από τις δύο κατακτάται πρώτη). Επίσης, σκόπιμο είναι να ερευνηθεί αν τα υποκείμενα κατανοούν την πρωτοτυπική έννοια των προθέσεων *σε* και *από*. Επιπρόσθετα, σε αυτήν την εργασία θα σχολιαστεί η περίπτωση ύπαρξης αμφισημίας της πρόθεσης *σε*. Δηλαδή, όταν υπάρχει αμφισημία ποια ερμηνεία του *σε* προτιμάται: η ερμηνεία του *πάνω σε* ή η την ερμηνεία του *μέσα σε*;

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

2.1. Υποθέσεις εργασίας

Οι στόχοι της έρευνας μας ήταν να εντοπίσουμε,

1. Αν ολοκληρώνεται η κατάκτηση των τοπικών προθέσεων *πάνω σε* και *πάνω από* στις ηλικίες 6,6 με 6,11.
2. Με ποια σειρά κατακτώνται οι παραπάνω προθέσεις για τις ηλικίες 6,6 με 6,11.
3. Αν τα παιδιά της ηλικιακής ομάδας που εξετάσαμε, κατανοούν καλύτερα την πρόθεση *σε* με την έννοια του *πάνω σε* ή την πρόθεση *πάνω σε*.
4. Όταν η πρόθεση *σε* έχει αμφίσημη έννοια, τα παιδιά αυτής της ηλικιακής ομάδας ποια έννοια προτιμούν, αυτή της επαφής (*πάνω σε*) ή αυτή του περιεχομένου (*μέσα σε*).
5. Αν τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11 κατανοούν την πρωτοτυπική έννοια των προθέσεων *σε* και *από*, δηλαδή την ερμηνεία του *σε* ως κατεύθυνση/προορισμό και του *από* ως πηγή/αφετηρία, δηλαδή *επάνω σε* ή *μέσα σε*.

2.2. Σχεδιασμός του πειράματος

Πριν αναλύσουμε τον σχεδιασμό και την πορεία της έρευνας, αξίζει να αναφερθούν οι δοκιμασίες που χρησιμοποιήθηκαν για την διεξαγωγή και την ολοκλήρωσή της. Αρχικά, τα παιδιά που εξετάστηκαν κληθήκαν να ολοκληρώσουν την δοκιμασία *RAVEN'S*, μία αξιολόγηση μη λεκτικής νοημοσύνης. Σε αυτή τη δοκιμασία, έπρεπε να επιλέξουν ανάμεσα σε τέσσερις μικρές εικόνες, εκείνη που ταιριάζει στο κομμάτι που έλειπε από την συνολική εικόνα και η οποία τους χορηγούνταν ταυτόχρονα. Στην συγκεκριμένη δοκιμασία τα παιδιά έπρεπε να σκοράρουν από 80 και πάνω για να συμπεριληφθούν στην έρευνα.

Έπειτα, έπρεπε να ολοκληρώσουν το τεστ *DVIQ* (*Διαγνωστικό τεστ Γλωσσικής Νοημοσύνης*)(Stavrakaki & Tsimpli 2000), όπου ελεγχόταν η παραγωγή της μορφολογίας και της σύνταξης. Χορηγήθηκαν δύο εικόνες από τις οποίες η πρώτη αντιπροσώπευε την πρόταση που εκφωνούσαν οι εξεταστές και η δεύτερη την ζητούμενη απάντηση. Τέλος, τα παιδιά έπρεπε να απαντήσουν την *Δοκιμασία Εκφραστικού Λεξιλογίου* (Βογινδρούκας 2009), στην οποία τα παιδιά καλούνταν να κατονομάσουν πενήντα εικόνες. Όπως και στα παραπάνω κι εδώ έπρεπε να πετύχουν το απαιτούμενο σκορ, ώστε να συμπεριληφθούν στην έρευνα. Για να υπολογιστεί το σκορ, στην *Δοκιμασία Εκφραστικού Λεξιλογίου*,

βαθμολογούσαμε κάθε σωστή απάντηση με τον βαθμό 1 και κάθε λανθασμένη με το βαθμό 0. Επίσης, τις λέξεις τις οποίες δεν θυμόνταν, αλλά γνώριζαν την λειτουργία τους, τις βαθμολογούσαμε και αυτές με τον βαθμό 0. Στην συνέχεια, υπολογίζαμε το σκορ, με βάση τους σταθμισμένους πίνακες, που μας δίδονταν και οι οποίοι είναι διαφορετικοί για τα αγόρια και τα κορίτσια. Είναι σημαντικό να σημειωθεί πως τα φωνολογικά ή αρθρωτικά λάθη δεν ήταν σημαντικά για αυτήν την δοκιμασία. Στο Κεφάλαιο 3 παρατίθενται οι πίνακες με τα αποτελέσματα των παιδιών στις δοκιμασίες *RAVEN'S* και *Δοκιμασία Εκφραστικού Λεξιλογίου*. Ωστόσο, τα αποτελέσματα για την δοκιμασία *DVIQ* (Stavrakaki & Tsimpli 2000) δεν περιλαμβάνονται διότι λόγω τεχνικών δυσκολιών κατά την διεξαγωγή της δοκιμασίας, δεν ήταν απόλυτα ελεγχόμενο το περιβάλλον του πειράματος.

Στην συνέχεια, χρησιμοποιήθηκαν τέσσερις δοκιμασίες για την κατανόηση και την παραγωγή των τοπικών προθέσεων. Συγκεκριμένα, χορηγήθηκαν δύο δοκιμασίες για την κατανόηση, η πρώτη ήταν η «Δοκιμασία κατανόησης τοπικών προθέσεων» και η δεύτερη η «Δοκιμασία κατανόησης προθέσεων αφετηρίας και προορισμού *από* και *σε*», και δύο για την παραγωγή αντίστοιχα, η «Δοκιμασία παραγωγής τοπικών προθέσεων 1» και η «Δοκιμασία παραγωγής τοπικών προθέσεων 2». Οι δοκιμασίες αυτές δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος *ARCHIMEDES III* με τίτλο «Η δομή της (μη)τυπικής γλώσσας: Γλωσσολογική θεωρία και θεραπευτική παρέμβαση.» και επιστημονική υπεύθυνη ήταν η καθηγήτρια Αρχόντω Τερζή.

Ωστόσο, στην έρευνα αυτή αναλύσαμε τα ευρήματα αποκλειστικά από τις δύο δοκιμασίες κατανόησης εστιάζοντας στις προθέσεις *πάνω σε*, *πάνω από*, *σε* και *από*. Τόσο οι γενικές δοκιμασίες (*RAVEN'S*, *DVIQ* και *ΔΕΛ*), όσο και οι ειδικές δοκιμασίες κατανόησης και παραγωγής των προθέσεων, χορηγήθηκαν σε κάθε παιδί ξεχωριστά και όχι ομαδικά.

2.2.1. Κατανόηση προθέσεων *πάνω σε*, *πάνω από*, *σε* και *από*

Για την διεξαγωγή της έρευνας και συγκεκριμένα για την εξακρίβωση της κατανόησης των προθέσεων *πάνω σε*, *πάνω από*, *σε* και *από*, όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, χρησιμοποιήθηκαν δύο δοκιμασίες σύμφωνα με τις οποίες τα παιδιά κλήθηκαν να διαλέξουν ανάμεσα σε τρεις εικόνες, την εικόνα που περιγράφαμε με μία πρόταση.

Στην πρώτη δοκιμασία (*Δοκιμασία κατανόησης τοπικών προθέσεων*), τα παιδιά εξετάστηκαν σε 63 προτάσεις οι οποίες περιείχαν τις προθέσεις: *πάνω από*,

πάνω σε, σε, από, έξω από, μπροστά από, πίσω από, κάτω από και μέσα σε. Μόνο μια ήταν η εικόνα στόχος για την κάθε τριάδα. Η εικόνα στόχος εμφανίζεται σε τυχαία θέση σε σχέση με τις άλλες δύο. Η σειρά παρουσίασης των προτάσεων ήταν τυχαία και η ίδια για κάθε παιδί. Έτσι τα παιδιά έπρεπε να διαλέξουν την σωστή ανάμεσα σε τρεις εικόνα ανάλογα με την εκφώνηση. Σε αυτή τη δοκιμασία, εισάγεται η έννοια της αμφισημίας καθώς υπήρχαν προτάσεις στις οποίες υπήρχαν δύο σωστές απαντήσεις (16γ). Παρακάτω παρατίθενται ορισμένα παραδείγματα από τις προθέσεις που μελετήσαμε.

- (16) α. Η λάμπα είναι **πάνω από** το τραπέζι.
β. Το κάδρο είναι **πάνω στον** καναπέ.
γ. Το αυτοκινητάκι είναι **στο** ντουλάπι.

Στην δεύτερη δοκιμασία (*Δοκιμασία κατανόησης προθέσεων αφετηρίας και προορισμού από και σε*), τα παιδιά εξετάστηκαν σε 12 προτάσεις, οι οποίες περιείχαν τις προθέσεις κατεύθυνσης *από* και *σε*. Αντίστοιχα και εδώ μόνο μία εικόνα στόχος ήταν σωστή για την κάθε τριάδα. Έτσι τα παιδιά έπρεπε να διαλέξουν την σωστή εικόνα ανάλογα με την εκφώνηση. Ωστόσο, είναι αξιοπρόσεχτο το γεγονός ότι σε αυτή τη δοκιμασία σε τέσσερις προτάσεις παραλείπεται η πρόθεση *σε* (πρόθεση προορισμού) και υπάρχει μόνο η πρόθεση *από* (πρόθεση αφετηρίας), φανερώνοντας έτσι την δυνατότητα της Ελληνικής, να παραλείπεται η πρόθεση προορισμού χωρίς να αλλοιώνεται το νόημα των προτάσεων (17γ, 17δ). Παρακάτω παρατίθενται ορισμένα παραδείγματα από τις προθέσεις που μελετήσαμε.

- (17) α. Η χελώνα πάει **από** το κουτί **στη** γλάστρα.
β. Το πουλάκι πετάει **στο** κλουβί **από** το δέντρο.
γ. Ο σκύλος έρχεται **από** το δέντρο **Ø** σπίτι.
δ. Η χελώνα πάει **Ø** σπίτι **από** το κουτί.

Παραθέτουμε αμέσως ενδεικτικά κάποια παραδείγματα αναφορικά με την περιγραφή των εικόνων/επιλογών και τον ακριβή τρόπο που εκφωνήθηκε η κάθε πρόταση που περιείχε την πρόθεση που μας ενδιέφερε. Επαναλαμβάνουμε ότι η κάθε πρόθεση αξιολογήθηκε με 6 προτάσεις.

1. Δείξε μου την εικόνα που το κάδρο είναι **πάνω από** τον καναπέ.
Δόθηκαν οι εξής τρεις εικόνες/ επιλογές:

- Το κάδρο είναι πάνω από τον καναπέ
  - Το κάδρο είναι κάτω από τον καναπέ
  - Το κάδρο είναι πάνω στον καναπέ.
2. Δείξε μου την εικόνα που η πεταλούδα είναι **πάνω στο** λουλούδι
Δόθηκαν οι εξής τρεις εικόνες/ επιλογές:
- Η πεταλούδα είναι μπροστά από το λουλούδι
  - Η πεταλούδα είναι πάνω από το λουλούδι
  - Η πεταλούδα είναι πάνω στο λουλούδι
3. Δείξε μου την εικόνα που η χελώνα τρέχει **στο** κουτί
Δόθηκαν οι εξής τρεις εικόνες/ επιλογές:
- Η χελώνα τρέχει στο κουτί
  - Η χελώνα τρέχει μπροστά από το κουτί
  - Η χελώνα τρέχει από το κουτί
4. Δείξε μου την εικόνα που η χελώνα τρέχει **από το** κουτί
Δόθηκαν οι εξής τρεις εικόνες/ επιλογές:
- Η χελώνα τρέχει στο κουτί
  - Η χελώνα τρέχει μπροστά από το κουτί
  - Η χελώνα τρέχει από το κουτί
5. Δείξε μου την εικόνα που η χελώνα τρέχει **από το** κουτί **στον** καναπέ
Δόθηκαν οι εξής τρεις εικόνες/ επιλογές:
- Η χελώνα τρέχει από το κουτί στον καναπέ
  - Η χελώνα τρέχει από τον καναπέ στο κουτί
  - Η χελώνα τρέχει από τον καναπέ στο ντουλάπι
6. Δείξε μου την εικόνα που η χελώνα πάει **στη** γλάστρα **από το** κουτί
Δόθηκαν οι εξής τρεις εικόνες/ επιλογές:
- Η χελώνα πάει στη μπάλα από το κουτί
  - Η χελώνα πάει στο κουτί από τη γλάστρα
  - Η χελώνα πάει στη γλάστρα από το κουτί
7. Δείξε μου την εικόνα όπου η αλεπού είναι **έξω από** την σπηλιά
Δόθηκαν οι εξής τρεις εικόνες/επιλογές:

- Η αλεπού είναι πίσω από την σπηλιά
  - Η αλεπού είναι μέσα στην σπηλιά
  - Η αλεπού είναι έξω από τη σπηλιά
8. Δείξε μου την εικόνα όπου ο σκύλος είναι **μπροστά στο** σπιτάκι του
Δόθηκαν οι εξής τρεις εικόνες/επιλογές:
- Ο σκύλος είναι πίσω από το σπιτάκι του
  - Ο σκύλος είναι μέσα στο σπιτάκι του
  - Ο σκύλος είναι μπροστά στο σπιτάκι του
9. Δείξε μου την εικόνα όπου το ποδήλατο είναι **κάτω από το** φορτηγό
Δόθηκαν οι εξής τρεις εικόνες/επιλογές:
- Το ποδήλατο είναι πίσω από το φορτηγό
  - Το ποδήλατο είναι κάτω από το φορτηγό
  - Το ποδήλατο είναι μπροστά από το φορτηγό
10. Δείξε μου την εικόνα όπου ο σκύλος έρχεται **στο** σπιτάκι **από τον** κλόουν
Δόθηκαν οι εξής τρεις εικόνες/επιλογές:
- Ο σκύλος πάει από το σπιτάκι στη γάτα
  - Ο σκύλος πάει από τον κλόουν στο σπιτάκι
  - Ο σκύλος πάει στον κλόουν από το σπιτάκι

2.2.2. Παραγωγή προθέσεων πάνω σε, πάνω από, σε και από

Προχωρήσαμε επίσης στη δοκιμασία παραγωγής των τοπικών προθέσεων περιεχομένου (*πάνω από, πάνω σε, έξω από, μέσα σε, δίπλα από/σε, μπροστά από, πίσω από*) και κατεύθυνσης (*από, σε*). Ωστόσο, στη συγκεκριμένη εργασία δεν θα ασχοληθούμε με την παραγωγή αλλά θα αναφέρουμε μόνο τη διαδικασία εκτέλεσης και όχι τα ευρήματα.

Χορηγήθηκαν δύο δοκιμασίες, η πρώτη ήταν η «Δοκιμασία παραγωγής τοπικών προθέσεων 1», η οποία περιελάμβανε 42 προτάσεις. Σε αυτή την δοκιμασία χορηγούνταν δύο εικόνες, από τις οποίες τους ζητήθηκε να περιγράψουν μόνο την μία. Η χορήγηση της γινόταν με τον εξής τρόπο: εκφωνούσαμε εμείς την πρώτη εικόνα και τα παιδιά που εξετάσαμε έπρεπε να περιγράψουν την δεύτερη εικόνα. Δηλαδή οι εξεταστές έλεγαν: «Εδώ η μπλούζα είναι *μέσα στη* βαλίτσα.» και έδειχναν την πρώτη εικόνα. Στη συνέχεια, έδειχναν την δεύτερη εικόνα και

ρωτούσαν «Εδώ η μπλούζα είναι;». Τα παιδιά έπρεπε να απαντήσουν: «Κάτω από τη βαλίτσα».

Η δεύτερη δοκιμασία ήταν η «Δοκιμασία παραγωγής τοπικών προθέσεων 2», η οποία περιελάμβανε 42 προτάσεις αντίστοιχα και χορηγούνταν μία εικόνα. Σε αυτήν την περίπτωση τα παιδιά περιέγραφαν τα ίδια την εικόνα που έβλεπαν (π.χ. οι εξεταστές ρωτούσαν: «Που είναι εδώ η καρέκλα;» και τα παιδιά έπρεπε να απαντήσουν: «Πίσω από το τραπέζι»). Εξετάσαμε και τις προθέσεις περιεχομένου (πάνω σε, πάνω από, έξω από, μέσα σε, μπροστά από, πίσω από, δίπλα σε/από) και τις προθέσεις κατεύθυνσης (σε, από) ταυτόχρονα. Ωστόσο και στον τομέα της παραγωγής, επικεντρωθήκαμε αποκλειστικά στην παραγωγή των προθέσεων πάνω σε, πάνω από, σε και από και δεν μελετήσαμε τις υπόλοιπες προθέσεις. Παρακάτω δίνονται κάποια παραδείγματα από τις προτάσεις που χρησιμοποιήθηκαν:

Έξω από με την έννοια του πίσω

1. Η αλεπού είναι **έξω**(ως **πίσω**) **από** τη σπηλιά.

Πάνω από

1. Το αυτοκινητάκι είναι **πάνω από** το ντουλάπι.

Κάτω/ κάτω από

1. Το κάδρο είναι **κάτω από** τον καναπέ.

Μέσα

1. Η λάμπα είναι **μέσα** στο τραπέζι.

Έξω από με την έννοια του δίπλα

1. Η γάτα είναι **έξω** (ως **δίπλα**) **από** το κουτί.

Πίσω από

1. Η καρεκλά είναι **πίσω από** το τραπέζι.

Πάνω σε

1. Το πουλί είναι **πάνω στο** δένδρο

Μπροστά από

1. Το ποδήλατο είναι **μπροστά από** το φορητό.

Κατά την διάρκεια της εξέτασης, καταγράψαμε τις απαντήσεις των παιδιών, χωρίς να επεμβαίνουμε ή να διορθώνουμε είτε λεκτικά είτε μη λεκτικά. Δεν παρείχαμε καμία βοήθεια και σε περίπτωση που δυσκολευόντουσαν να παράγουν την πρόθεση ή δεν άκουγαν καλά την πρόταση που τους χορηγούσαμε επιτρεπόταν να επαναλάβουμε την πρόταση μία φορά.

3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σε αυτό το κεφάλαιο παραθέτουμε τα αποτελέσματα που συλλέξαμε από τις δοκιμασίες που χορηγήσαμε, αρχίζοντας από τις γενικές γνωστικές και γλωσσικές δοκιμασίες (RAVEN'S και Δοκιμασία Εκφραστικού Λεξιλογίου) και συνεχίζοντας με τις δοκιμασίες κατανόησης των προθέσεων (Δοκιμασία κατανόησης τοπικών προθέσεων και Δοκιμασία κατανόησης προθέσεων αφετηρίας και προορισμού από και σε).

3.1. ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Αποτελέσματα δοκιμασίας Raven's

RAVEN'S			
ΠΑΙΔΙΑ	ΣΩΣΤΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	STANDARD SCORE
1	29/36	7/36	120
2	32/36	4/36	130
3	15/36	21/36	80
4	27/36	15/36	95
5	19/36	17/36	90
6	25/36	11/36	105
7	20/36	16/36	95
8	14/36	22/36	80
9	32/36	4/36	130
10	24/36	12/36	110
11	25/36	11/36	105
12	26/36	10/36	110
13	22/36	14/36	105
14	17/36	19/36	85
15	29/36	7/36	120
16	21/36	15/36	95
17	30/36	6/36	125
18	15/36	21/36	80
19	22/36	14/36	90
20	15/36	21/36	80
21	26/36	10/36	110
22	23/36	13/36	95
23	17/36	19/36	85
24	27/36	9/36	110
25	30/36	6/36	125

Στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζονται οι απαντήσεις που δόθηκαν από τα παιδιά ηλικίας 6,6-6,11 στη δοκιμασία της γλωσσικής νοημοσύνης RAVEN'S. Το RAVEN'S είναι μια δοκιμασία μη λεκτικής νοημοσύνης που αποτελείται από τρία μέρη και το κάθε μέρος από 12 εικόνες. Ήταν το πρώτο τεστ που χορηγήθηκε σε κάθε παιδί και αυτό διότι, για να μπορέσει να συμπεριληφθεί ένα παιδί στο δείγμα και έπειτα να αξιολογηθεί έπρεπε να συγκεντρώσει σκορ από 80 και πάνω.

Παρατηρώντας την βαθμολογία που έχουν συγκεντρώσει τα παιδιά που εξετάσαμε, βλέπουμε ότι 6 από αυτά σημειώνουν χαμηλό σκορ (80 με 85).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Αποτελέσματα δοκιμασίας Εκφραστικού Λεξιλογίου

ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΟΥ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ				
ΠΑΙΔΙΑ	ΦΥΛΟ	ΗΛΙΚΙΑ	ΣΩΣΤΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΕΠΙΠΕΔΟ
1	Κορίτσι	6,6	39/50	90
2	Αγόρι	6,9	34/50	50
3	Κορίτσι	6,10	39/50	90
4	Κορίτσι	6,5	45/50	95
5	Αγόρι	6,7	44/50	95
6	Αγόρι	6,9	45/50	95
7	Αγόρι	6,10	41/50	90
8	Αγόρι	6,11	46/50	95
9	Αγόρι	6,10	42/50	90-95
10	Αγόρι	6,11	42/50	90
11	Αγόρι	6,6	47/50	95
12	Αγόρι	6,8	47/50	95
13	Αγόρι	6,8	45/50	95
14	Αγόρι	6,7	32/50	50
15	Αγόρι	6,10	38/50	80
16	Αγόρι	6,10	45/50	95
17	Κορίτσι	6,10	44/50	90-95
18	Αγόρι	6,10	47/50	95
19	Αγόρι	6,7	32/50	50
20	Αγόρι	6,7	47/50	95
21	Κορίτσι	6,6	45/50	95
22	Κορίτσι	6,9	44/50	90-95
23	Κορίτσι	6,6	43/50	90-95
24	Κορίτσι	6,9	42/50	90-95
25	Κορίτσι	6,10	45/50	90-95

Στο παραπάνω πίνακα αναλύεται η δοκιμασία εκφραστικού λεξιλογίου. Το συγκεκριμένο τεστ αποτελείται από 50 εικόνες που απεικονίζουν λέξεις/ουσιαστικά. Οι έννοιες που απεικονίζονται προέρχονται από καθημερινά αντικείμενα και η εξέταση σταματά όταν ο εξεταζόμενος δώσει πέντε συνεχόμενες λανθασμένες απαντήσεις. Η σωστή απάντηση βαθμολογείται με 1 και η λανθασμένη με 0. Το ποσοστό 90-95 είναι η μεγαλύτερη τιμή. Παρατηρούμε ότι 4 παιδιά είχαν χαμηλή απόδοση. Συγκεκριμένα, τρία παιδιά είχαν ποσοστό 50 και ένα 80.

Αξιοπρόσεχτο είναι το γεγονός ότι 1 από τα 25 παιδιά που εξετάστηκαν (παιδί 14), σημειώνει χαμηλή βαθμολογία και στις δύο δοκιμασίες. Συγκεκριμένα στο RAVEN'S, το σκορ που συγκεντρώνει το παιδί φτάνει στο 85 (στις 36 απεικονίσεις επιλέγει σωστά μόνο τις 17), και στη δοκιμασία Εκφραστικού Λεξιλογίου η βαθμολογία του φτάνει στο 50 (στις 50 εικόνες επιλέγει σωστά τις 32). Αυτό μπορεί είτε να οφείλεται στο γεγονός ότι το παιδί να μην είχε κατανοήσει πλήρως τις δοκιμασίες, είτε να μην ήταν αρκετά συγκεντρωμένος. Από την άλλη πλευρά, στις δοκιμασίες κατανόησης των προθέσεων (*Δοκιμασία κατανόησης τοπικών προθέσεων και Δοκιμασία κατανόησης προθέσεων αφητηρίας και προορισμού από και σε*), η απόδοσή του κρίνεται σε φυσιολογικά επίπεδα.

3.2.ΔΟΚΙΜΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΠΡΟΘΕΣΕΩΝ

3.2.1. Κατανόηση προθέσεων πάνω σε και πάνω από

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Κατανόηση της πρόθεσης πάνω σε

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΘΕΣΗ ΠΑΝΩ ΣΕ			
ΠΑΙΔΙΑ	ΣΩΣΤΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΑΘΩΝ
1	6/6	0	
2	6/6	0	
3	6/6	0	
4	6/6	0	
5	6/6	0	
6	6/6	0	
7	4/6	2	Πάνω από (2)
8	2/6	4	Πάνω από (3), Δίπλα σε (1)
9	6/6	0	
10	6/6	0	
11	6/6	0	
12	6/6	0	
13	4/6	2	Πάνω από (2)
14	6/6	0	
15	5/6	1	Μπροστά από (1)
16	6/6	0	
17	6/6	0	
18	5/6	1	Πάνω από (1)
19	5/6	1	Πάνω από (1)
20	4/6	2	Πάνω από (2)
21	5/6	1	Πάνω από (1)
22	2/6	4	Πάνω από (4)
23	6/6	0	
24	6/6	0	
25	5/6	1	Πάνω από (1)
ΣΥΝΟΛΟ	131/150 (87,3%)	19/150 (12,7%)	

Στον παραπάνω πίνακα συγκεντρώνονται οι απαντήσεις που έδωσαν τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11 για την τοπική πρόθεση *πάνω σε*. Το ποσοστό σωστών απαντήσεων από τα παιδιά που εξετάσαμε φτάνει στο 87,3%, (131 σωστές απαντήσεις από τις 150) και αντίστοιχα ο αριθμός των λανθασμένων απαντήσεων φτάνει στο 12,7% (19 λανθασμένες απαντήσεις στις 150 προτάσεις). Ωστόσο, σύμφωνα με την ποιοτική ανάλυση των λαθών, παρατηρούμε ότι στις 17 από τις 19 λανθασμένες απαντήσεις τα παιδιά ερμηνεύουν την πρόθεση *πάνω σε* ως την πρόθεση *πάνω από*, και μόνο σε δύο περιπτώσεις την ερμηνεύουν ως *δίπλα σε* και *μπροστά από*.

Άρα, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11 δεν φαίνεται να έχουν κατακτήσει πλήρως την έννοια της πρόθεσης *πάνω σε* καθώς το ποσοστό των σωστών απαντήσεων δεν ξεπερνά το 90%. Επιπρόσθετα, είναι εμφανές το γεγονός ότι τα παιδιά συγχέουν τις προθέσεις *πάνω σε* και *πάνω από*, καθώς σύμφωνα με τις λανθασμένες απαντήσεις που έδωσαν, η πρόθεση *πάνω σε* αντικαθίσταται τις περισσότερες φορές από την πρόθεση *πάνω από*. Αυτό πιθανόν να συμβαίνει διότι οι δύο προθέσεις (*πάνω σε* και *πάνω από*), μοιράζονται το ίδιο λεξικό φορτίο, δηλαδή την λέξη *πάνω*, και τα παιδιά φαίνεται να κατανοούν κυρίως και να προτιμούν την έννοια της πρόθεσης *πάνω από*.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Κατανόηση της πρόθεσης πάνω από

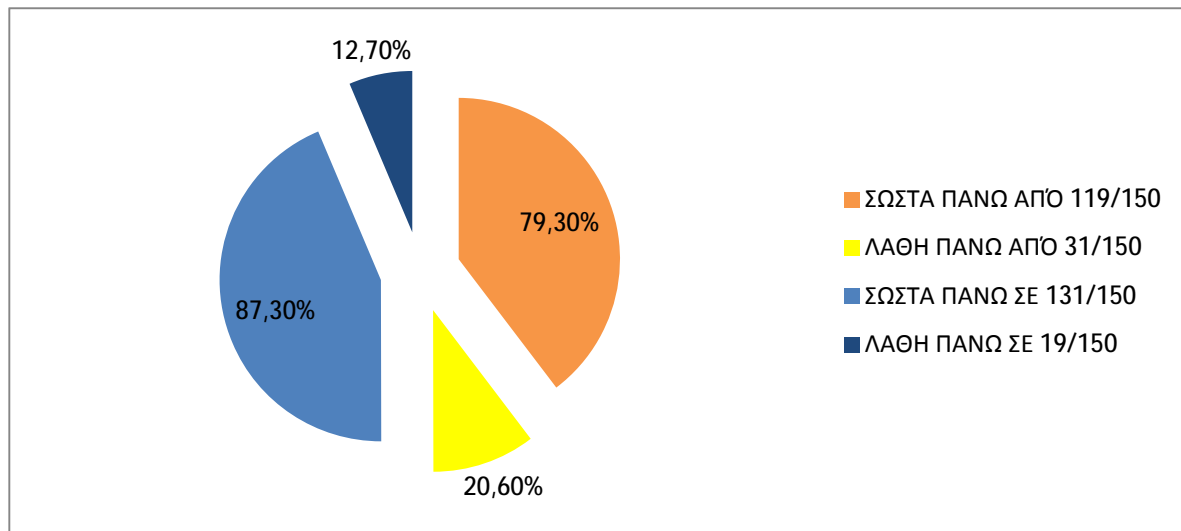
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΘΕΣΗ ΠΑΝΩ ΑΠΟ			
ΠΑΙΔΙΑ	ΣΩΣΤΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΑΘΩΝ
1	4/6	2	Πάνω σε (2)
2	2/6	4	Πάνω σε (4)
3	4/6	2	Πάνω σε (2)
4	6/6	0	
5	6/6	0	
6	4/6	2	Πάνω σε (2)
7	4/6	2	Πάνω σε (2)
8	5/6	1	Πάνω σε (1)
9	6/6	0	
10	5/6	1	Πάνω σε (1)
11	6/6	0	
12	5/6	1	Πάνω σε (1)
13	6/6	0	
14	5/6	1	Πάνω σε (1)
15	4/6	2	Πάνω σε (2)
16	6/6	0	
17	6/6	0	
18	6/6	0	
19	5/6	1	Πάνω σε (1)
20	1/6	5	Πάνω σε (5)
21	5/6	1	Πάνω σε (1)
22	3/6	3	Πάνω σε (3)
23	4/6	2	Πάνω σε (2)
24	5/6	1	Πάνω σε (1)
25	6/6	0	
ΣΥΝΟΛΟ	119/150 (79,3%)	31/150 (20,6%)	

Ο παραπάνω πίνακας παραθέτει τις σωστές και λανθασμένες απαντήσεις ως προς την κατανόηση της πρόθεσης *πάνω από*. Παρατηρούμε λοιπόν ότι τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11 σημειώνουν έναν υψηλό αριθμό λανθασμένων απαντήσεων (20,6%) και οι σωστές απαντήσεις δεν ξεπερνούν το 79,3%.

Αναλύοντας τις λανθασμένες απαντήσεις, βλέπουμε ότι τα παιδιά που εξετάσαμε επιλέγουν σε όλες τις περιπτώσεις την πρόθεση *πάνω σε*. Αυτό το γεγονός μας υποδηλώνει ότι δεν έχουν κατακτήσει και κατανοήσει πλήρως την

πρόθεση *πάνω από*, καθώς όχι μόνο οι σωστές απαντήσεις βρίσκονται σε αρκετά χαμηλό ποσοστό (79,3%), αλλά επίσης μπερδεύουν την πρόθεση *πάνω από* με την πρόθεση *πάνω σε*, όπως και στην προηγούμενη περίπτωση (πίνακας 3).

ΓΡΑΦΗΜΑ 1: Σύγκριση κατανόησης της πρόθεσης *πάνω από* με την πρόθεση *πάνω σε*

Το παραπάνω γράφημα απεικονίζει τις σωστές και λανθασμένες απαντήσεις των προθέσεων *πάνω σε* και *πάνω από* (πίνακας 3 και πίνακας 4). Παρατηρούμε σχετικά με την πρόθεση *πάνω σε* ότι τα 25 παιδιά από το δείγμα έχουν απαντήσει σωστά σε ποσοστό 87,3%. Από την άλλη, τα λάθη που παρατηρήθηκαν είναι 19 και σε ποσοστό 12,7%. Από τον πίνακα 3, βλέπουμε ότι τα λάθη αφορούν κυρίως την αντικατάσταση από την πρόθεση *πάνω από*. Όσον αφορά την πρόθεση *πάνω από*, τα παιδιά έχουν απαντήσει σωστά σε ποσοστό 79,3% και 20,6% έχουν απαντήσει λανθασμένα, άρα κάνουν περισσότερα λάθη από την πρώτη περίπτωση. Στον πίνακα 4, και συγκεκριμένα στην ανάλυση λαθών παρατηρούμε ότι γίνεται αντικατάσταση από την πρόθεση *πάνω σε*.

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα μπορούμε να πούμε ότι τα περισσότερα παιδιά τείνουν να μπερδεύουν τις προθέσεις *πάνω σε* και *πάνω από*. Αυτό ίσως να συμβαίνει διότι οι προθέσεις αυτές μοιράζονται το ίδιο λεξικό φορτίο (δηλαδή την λέξη *πάνω*). Έτσι καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η κατανόηση του *πάνω σε* προηγείται αυτής του *πάνω από*, αφού η πρόθεση *πάνω από* αντικαθίσταται σε μεγαλύτερο ποσοστό από την πρόθεση *πάνω σε* (20,6%), από ότι το ποσοστό αντικατάστασης της πρόθεσης *πάνω σε* από την πρόθεση *πάνω από* (12,7%).

Ακόμη, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι στην ηλικία 6,6 με 6,11 δεν έχει ολοκληρωθεί η κατάκτηση των τοπικών προθέσεων *πάνω σε* και *πάνω από*, αφού τα ποσοστά των σωστών απαντήσεων δεν ξεπερνούν το 90%.

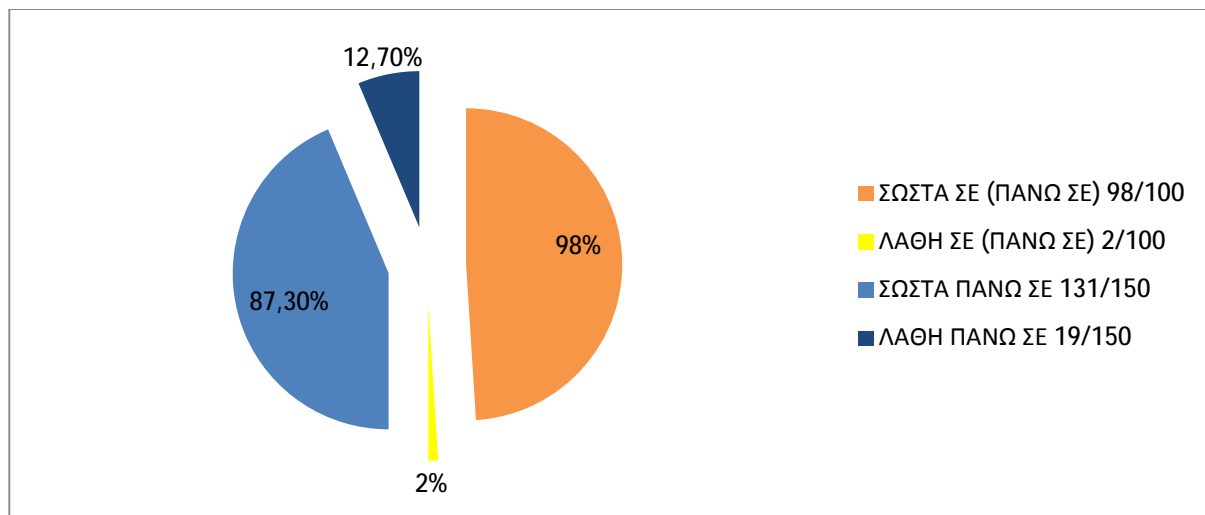
3.2.2. Κατανόηση της πρόθεσης *σε* με την έννοια *πάνω σε* (επαφή) και *μέσα σε* (περιεχόμενο)

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Κατανόηση πρόθεσης *σε* (με την έννοια του *πάνω σε*)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΘΕΣΗ <i>ΣΕ</i> (ΙΑΝΩ <i>ΣΕ</i>)			
ΠΑΙΔΙΑ	ΣΩΣΤΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΑΘΩΝ
1	4/4	0	
2	4/4	0	
3	4/4	0	
4	4/4	0	
5	4/4	0	
6	4/4	0	
7	4/4	0	
8	3/4	1	Πάνω από (1)
9	4/4	0	
10	4/4	0	
11	4/4	0	
12	4/4	0	
13	4/4	0	
14	4/4	0	
15	4/4	0	
16	4/4	0	
17	4/4	0	
18	4/4	0	
19	4/4	0	
20	4/4	0	
21	4/4	0	
22	4/4	0	
23	4/4	0	
24	3/4	1	Πάνω από (1)
25	4/4	0	
ΣΥΝΟΛΟ	98/100 (98%)	2/100 (2%)	

Στον παραπάνω πίνακα βλέπουμε την απόδοση των παιδιών της ηλικιακής ομάδας που εξετάζουμε αναφορικά με την πρόθεση σε με την έννοια της επαφής. Όταν, λοιπόν, η σημασία της πρόθεσης είναι σαφής, το επίπεδο κατάκτησής της είναι ικανοποιητικό και το ποσοστό των σωστών απαντήσεων αγγίζει το 98%. Ωστόσο, από τα 25 παιδιά τα 2 έχουν κάνει 2 λάθη, τα οποία αφορούν την ερμηνεία του σε ως πάνω από. Αυτό το εύρημα επιβεβαιώνει το συμπέρασμα ότι οι δύο προθέσεις πάνω σε και πάνω από μοιράζονται το ίδιο λεξικό φορτίο, δηλαδή την λέξη πάνω, και για αυτό το λόγο τα παιδιά συγχέουν τις δύο αυτές προθέσεις.

ΓΡΑΦΗΜΑ 2: Σύγκριση της πρόθεσης πάνω σε με την πρόθεση σε όταν παίρνει την έννοια της επαφής (πάνω σε)

Συγκρίνοντας την απόδοση των παιδιών ηλικίας 6,6 με 6,11 αναφορικά με την πρόθεση πάνω σε και την πρόθεση σε με την έννοια του πάνω σε δηλαδή της επαφής (πίνακας 3 και 5), παρατηρούμε ότι τα παιδιά έχουν καλύτερα αποτελέσματα στη δεύτερη περίπτωση. Συγκεκριμένα, όταν η πρόθεση σε παίρνει την έννοια του πάνω σε, τα παιδιά συγκεντρώνουν ένα μεγάλο ποσοστό σωστών απαντήσεων το οποίο ανέρχεται στο 98% ενώ οι λανθασμένες απαντήσεις στο 2%. Σε αντίθεση με την πρόθεση πάνω σε όπου, όπως φαίνεται και από το παραπάνω γράφημα, οι σωστές απαντήσεις που έδωσαν τα παιδιά ανέρχονται στο 87,3% και οι λανθασμένες στο 12,7%.

Αυτό το αποτέλεσμα αποδεικνύει ότι τα παιδιά της ηλικιακής ομάδας που εξετάσαμε έχουν κατανοήσει καλύτερα την πρόθεση σε όταν δηλώνει πάνω σε, από την ίδια την πρόθεση πάνω σε. Άρα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η πρόθεση πάνω σε, τείνει να μπερδεύει τα παιδιά κατά πάσα πιθανότητα επειδή ένα μέρος της επικαλύπτεται από την πρόθεση πάνω από, η οποία έχει

διαφορετικό νόημα. Όπως φαίνεται και στην ποιοτική ανάλυση των λαθών της πρόθεσης *πάνω σε*, όλα τα λάθη που κάνουν τα παιδιά είναι ότι την πρόθεση *πάνω σε* την ερμηνεύουν ως *πάνω από*.

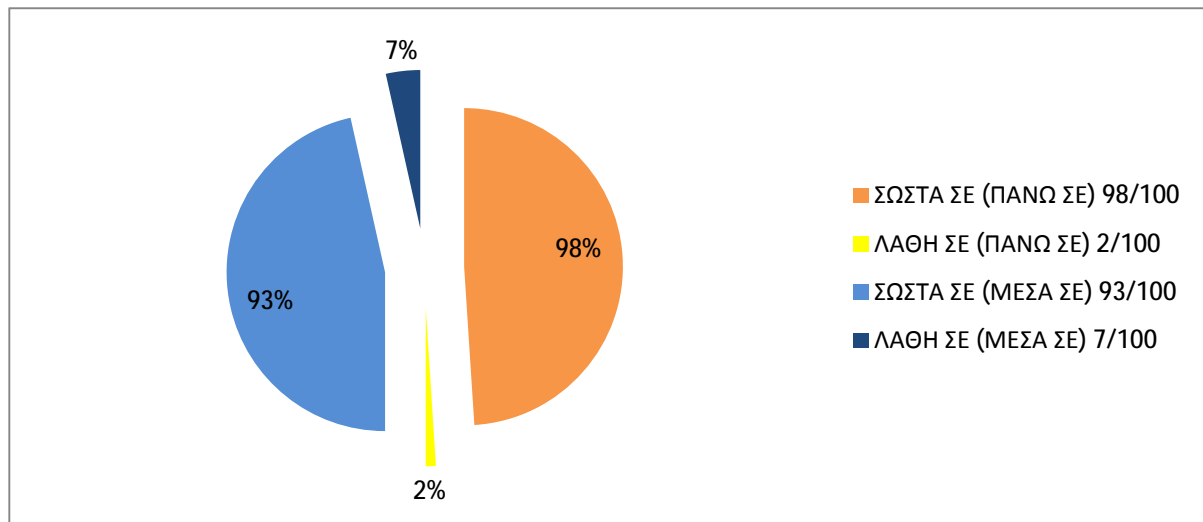
ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Κατανόηση της πρόθεσης σε (με την έννοια του μέσα σε)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΘΕΣΗ ΣΕ (ΜΕΣΑ ΣΕ)			
ΠΑΙΔΙΑ	ΣΩΣΤΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΑΘΩΝ
1	3/4	1	Μπροστά από (1)
2	4/4	0	
3	3/4	1	Πίσω από (1)
4	4/4	0	
5	4/4	0	
6	4/4	0	
7	4/4	0	
8	3/4	1	Έξω από (1)
9	3/4	1	Έξω από (1)
10	4/4	0	
11	4/4	0	
12	4/4	0	
13	3/4	1	Δίπλα σε (1)
14	4/4	0	
15	4/4	0	
16	4/4	0	
17	4/4	0	
18	4/4	0	
19	3/4	1	Πίσω από (1)
20	4/4	0	
21	4/4	0	
22	4/4	0	
23	4/4	0	
24	4/4	0	
25	3/4	1	Πίσω από (1)
ΣΥΝΟΛΟ	93/100 (93%)	7/100 (7%)	

Ομοίως και εδώ, βλέπουμε την απόδοση των παιδιών της ηλικιακής ομάδας που εξετάσαμε, ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση μας αφορά η πρόθεση σε με την έννοια του περιεχομένου (μέσα σε). Παρατηρούμε ότι από τα 25 παιδιά έχουν κάνει λάθη τα 7 και τα υπόλοιπα έχουν απαντήσει επιτυχώς. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των σωστών απαντήσεων φτάνει το 93%. Οι λανθασμένες απαντήσεις περιλαμβάνουν τις προθέσεις έξω από, δίπλα σε, πίσω από και μπροστά από σε ίδιο περίπου ποσοστό (7%).

Το συμπέρασμα που βγάζουμε είναι ότι σε περιπτώσεις που η πρόθεση σε έχει την έννοια του περιεχομένου τα παιδιά έχουν επίσης, ένα καλό επίπεδο κατανόησης αλλά πιο χαμηλό από την κατανόηση του σε με την έννοια του πάνω σε.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3: Σύγκριση της πρόθεσης σε με την έννοια πάνω σε με την πρόθεση σε με την έννοια μέσα σε

Στο παραπάνω γράφημα παρατηρούμε τα ποσοστά των σωστών και λανθασμένων απαντήσεων της πρόθεσης σε και με τις δύο έννοιες (επαφής και περιεχομένου), (πίνακας 5 και πίνακας 6). Αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι τα παιδιά που εξετάσαμε φαίνεται να έχουν κατανόηση αρκετά περισσότερο την πρόθεση σε όταν εκείνη παίρνει την έννοια της επαφής (πάνω σε), καθώς το ποσοστό των σωστών απαντήσεων σε αυτή την περίπτωση φτάνει στο 98%.

Αντιθέτως, όταν η πρόθεση σε παίρνει την έννοια του περιεχομένου (μέσα σε), τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11 κάνουν περισσότερα λάθη, καθώς σε αυτή την περίπτωση δίνουν περισσότερες λανθασμένες απαντήσεις, οι οποίες φτάνουν σε ποσοστό το 7%. Έτσι λοιπόν, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η πρόθεση σε κατακτάται νωρίτερα όταν έχει την έννοια του πάνω σε (επαφή), σε αντίθεση με την έννοια του μέσα σε (περιεχόμενο).

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Κατανόηση της πρόθεσης σε με την έννοια πάνω σε και μέσα σε όταν βρίσκεται σε αμφίσημο περιβάλλον

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΘΕΣΗ ΣΕ ΩΣ ΠΑΝΩ ΣΕ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΣΕ/ ΑΜΦΙΣΗΜΙΑ			
ΠΑΙΔΙΑ	ΣΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΠΑΝΩ ΣΕ	ΣΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΜΕΣΑ ΣΕ	ΜΗ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
1	2/4	2/4	0/4
2	0/4	4/4	0/4
3	1/4	3/4	0/4
4	0/4	4/4	0/4
5	1/4	3/4	0/4
6	1/4	3/4	0/4
7	1/4	3/4	0/4
8	1/4	3/4	0/4
9	1/4	3/4	0/4
10	2/4	2/4	0/4
11	2/4	2/4	0/4
12	1/4	3/4	0/4
13	1/4	3/4	0/4
14	1/4	2/4	1/4 (Κάτω από)
15	1/4	3/4	0/4
16	1/4	3/4	0/4
17	1/4	3/4	0/4
18	1/4	3/4	0/4
19	1/4	3/4	0/4
20	1/4	3/4	0/4
21	2/4	2/4	0/4
22	1/4	2/4	1/4 Πάνω από
23	2/4	2/4	0/4
24	1/4	3/4	0/4
25	2/4	2/4	0/4
ΣΥΝΟΛΟ	29/100 (29%)	69/100 (69%)	2/100 (2%)

Στον παραπάνω πίνακα παρατίθενται τα αποτελέσματα της πρόθεσης σε όταν βρίσκεται σε αμφίσημο περιβάλλον και παίρνει την ερμηνεία είτε του πάνω σε είτε του μέσα σε. Σε αυτή την περίπτωση δηλαδή, δόθηκαν στα παιδιά και πάλι τρεις εικόνες, τα οποία έπρεπε να αντιστοιχήσουν την πρόταση που άκουγαν με την αντίστοιχη εικόνα. Όπως φαίνεται στην πρώτη περίπτωση, τα παιδιά ηλικίας

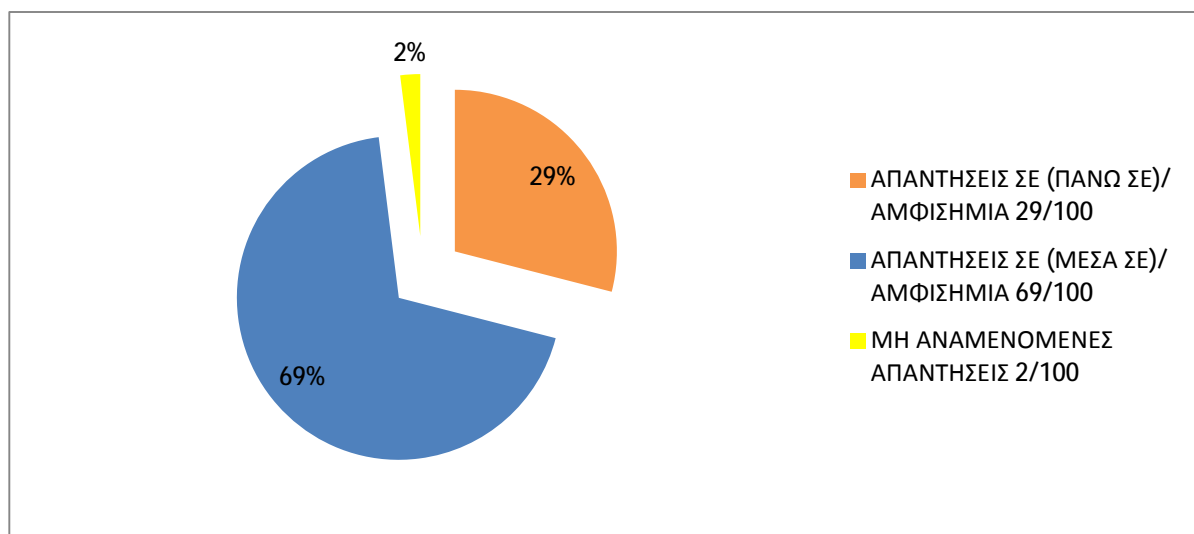

6,6 με 6,11 επιλέγουν την πρόθεση σε με την ερμηνεία ως *πάνω σε* σε ποσοστό 29%. Από την άλλη πλευρά, παρατηρούμε ότι τα παιδιά στην περίπτωση αυτή διαλέγουν την έννοια του περιεχομένου (*μέσα σε*) σε ποσοστό 42% και δεν επιλέγουν την έννοια της επαφής, ενώ μία μόνο απάντηση αφορά την πρόθεση *πάνω από*.

Παρατηρώντας τις απαντήσεις που έδωσαν τα παιδιά που εξετάσαμε σχετικά με την πρόθεση σε όταν αυτή βρίσκεται σε περιβάλλον αμφισημίας και παίρνει την έννοια του περιεχομένου (*μέσα σε*), βλέπουμε ότι σε ποσοστό 69% τα παιδιά διαλέγουν επιτυχώς την έννοια της πρόθεσης *μέσα σε* και μόνο σε δύο περιπτώσεις διαλέγουν τις προθέσεις *κάτω από* και *πάνω σε* (έννοια της επαφής).

Όπως φαίνεται λοιπόν, όταν η πρόθεση σε βρίσκεται σε αμφίσημο περιβάλλον, τα παιδιά την ερμηνεύουν κυρίως ως *μέσα σε* (σε ποσοστό 69%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4: Σύγκριση της πρόθεσης σε με την έννοια *πάνω σε* με την πρόθεση σε με την έννοια *μέσα σε* σε περιβάλλον αμφισημίας

Στο παραπάνω γράφημα, παρατηρούμε τα ποσοστά των απαντήσεων της πρόθεσης σε και με τις δύο έννοιες (επαφής και περιεχομένου), όταν βρίσκεται σε περιβάλλον αμφισημίας (πίνακας 7). Όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11 φαίνεται να προτιμούν την πρόθεση σε όταν παίρνει την ερμηνεία του περιεχομένου, δηλαδή την έννοια της πρόθεσης *μέσα σε*, καθώς σε αυτή την περίπτωση τα παιδιά δεν επέλεξαν την πρόθεση σε με την ερμηνεία του *μέσα σε* μόνο 2 φορές, και την ερμήνευσαν ως *πάνω σε* και *κάτω από*.

Από την άλλη πλευρά, στην περίπτωση που η πρόθεση σε εμφανίζεται με την έννοια της επαφής, δηλαδή όταν η πρόθεση σε παίρνει την έννοια της πρόθεσης πάνω σε, τα παιδιά φαίνεται να την επιλέγουν σε ποσοστό 29%, ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις τα παιδιά την ερμηνεύουν ως μέσα σε, δηλαδή με την έννοια του περιεχομένου. Άρα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά προτιμούν κυρίως την έννοια του περιεχομένου καθώς όπως φαίνεται, όταν η πρόθεση σε βρίσκεται σε αμφίσημο περιβάλλον, τα παιδιά την ερμηνεύουν κυρίως ως μέσα σε (σε ποσοστό 69%).

3.2.3. Κατανόηση της πρωτοτυπικής έννοιας των προθέσεων κατεύθυνσης από (αφετηρίας) και σε (προορισμού)

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: Κατανόηση της κατεύθυνσης από → σε

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟ → ΣΕ			
ΠΑΙΔΙΑ	ΣΩΣΤΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΑΘΩΝ
1	4/4	0	
2	4/4	0	
3	4/4	0	
4	4/4	0	
5	4/4	0	
6	4/4	0	
7	2/4	1	Λάθος αντικείμενα επιλογής (από γλάστρα → σε κουτί) (από δέντρο → σε σπίτι)
8	4/4	0	
9	4/4	0	
10	4/4	0	
11	4/4	0	
12	3/4	1	Λάθος αντικείμενα επιλογής (από γλάστρα → σε κουτί)
13	2/4	2	Λάθος αντικείμενα επιλογής (από κλόουν → σε σπίτι) (από δέντρο → σε κλουβί)
14	4/4	0	
15	3/4	1	Λάθος αντικείμενα επιλογής (από κλόουν → σε σπίτι)
16	4/4	0	
17	4/4	0	
18	4/4	0	
19	4/4	0	
20	4/4	0	
21	4/4	0	
22	4/4	0	
23	4/4	0	
24	4/4	0	
25	4/4	0	
ΣΥΝΟΛΟ	94/100 (94%)	6/100 (6%)	

Στον πίνακα 8, συγκεντρώνονται τα αποτελέσματα από τις προθέσεις κατεύθυνσης με αφετηρία, *από* και προορισμό, *σε*. Το ποσοστό των σωστών απαντήσεων αγγίζει το 94% που δηλώνει την κατάκτηση της πρόθεσης στην ηλικιακή ομάδα 6,6-6,11. Τα λάθη που κάνουν τα παιδιά σε αυτή την περίπτωση, αγγίζουν το 6%.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι τα λάθη που προκύπτουν δεν έχουν να κάνουν με την πρόθεση αλλά με τα αντικείμενα προέλευσης/ κατεύθυνσης. Με άλλα λόγια, όταν ζητήθηκε από τα παιδιά που εξετάσαμε να επιλέξουν την εικόνα όπου «η χελώνα πάει *από* το κουτί *στη* γλάστρα», εκείνα επέλεξαν την εικόνα όπου «η χελώνα πάει *από* το κουτί *στον* καναπέ», και όχι «*από* το κουτί *στη* γλάστρα». Κατά τα άλλα, παρατηρούμε ότι τα παιδιά 6,6 με 6,11 επιλέγουν επιτυχώς τις προθέσεις κατεύθυνσης *από* → *σε*.

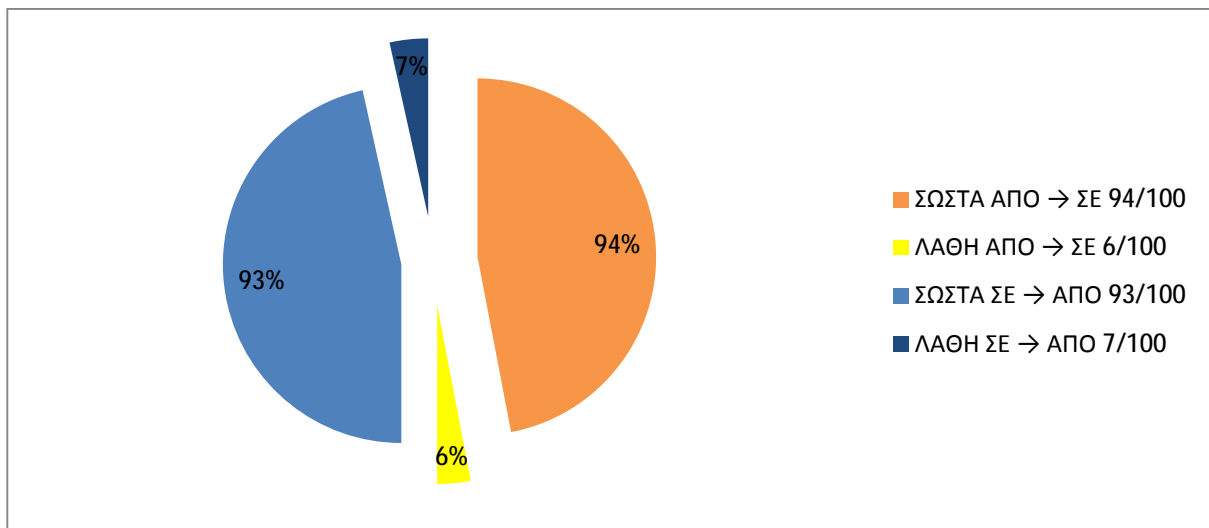
ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Κατανόηση της κατεύθυνσης σε → από

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΣΕ → ΑΠΟ			
ΠΑΙΔΙΑ	ΣΩΣΤΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΑΘΩΝ
1	4/4	0	
2	4/4	0	
3	2/4	2	Άλλο (από κουτί → σε καναπέ) Λάθος αντικείμενα επιλογής (στο κουτί → από γλάστρα)
4	4/4	0	
5	4/4	0	
6	4/4	0	
7	2/4	2	Λάθος αντικείμενα επιλογής (στο καναπέ → από κουτί) (στη μπάλα → από κουτί)
8	2/4	2	Λάθος αντικείμενα επιλογής (στο καναπέ → από κουτί) (στο κουτί → από γλάστρα)
9	4/4	0	
10	4/4	0	
11	4/4	0	
12	4/4	0	
13	4/4	0	
14	4/4	0	
15	3/4	1	Άλλο (από κλόουν → σε δέντρο)
16	4/4	0	
17	4/4	0	
18	4/4	0	
19	4/4	0	
20	4/4	0	
21	4/4	0	
22	4/4	0	
23	4/4	0	
24	4/4	0	
25	4/4	0	
ΣΥΝΟΛΟ	93/100 (93%)	7/100 (7%)	

Ο πίνακας 9 αναλύει τις απαντήσεις που έχουν να κάνουν με τις προθέσεις κατεύθυνσης σε *από*. Προκύπτει λοιπόν, ότι οι σωστές απαντήσεις φτάνουν στο 93% και οι λανθασμένες στο 7%, ποσοστό υψηλό για τα παιδιά της ηλικιακής ομάδας 6,6-6,11. Σύμφωνα με την ποιοτική ανάλυση των λαθών που έκαναν τα παιδιά, παρατηρούμε ότι τα 5 από τα 7 λάθη αφορούν την επιλογή λανθασμένου αντικειμένου. Με άλλα λόγια, όταν τους ζητήθηκε να επιλέξουν την εικόνα όπου «το πουλάκι πετάει στο κουτί από το δέντρο», εκείνα επέλεξαν την εικόνα που «το πουλάκι πετάει στο κουτί από τη γλάστρα» και όχι «στο κουτί από το δέντρο».

Επιπλέον, στα 2 από τα 7 λάθη, τα παιδιά επέλεξαν λανθασμένες προθέσεις κατεύθυνσης. Δηλαδή, όταν ζητήθηκε στα παιδιά να επιλέξουν την εικόνα όπου «η χελώνα πάει στη γλάστρα από το κουτί», εκείνα επέλεξαν την εικόνα που «η χελώνα πάει από το κουτί στο καναπέ». Παρατηρούμε λοιπόν ότι όχι μόνο κάνουν λανθασμένη επιλογή στα αντικείμενα προέλευσης και αφετηρίας, αλλά επιλέγουν λανθασμένα και τις προθέσεις κατεύθυνσης, δηλαδή αντί για *σε* → *από*, επιλέγουν *από* → *σε*. Παρόλα αυτά, το συγκεκριμένο λάθος είναι σε πολύ μικρό ποσοστό.

ΓΡΑΦΗΜΑ 5: Σύγκριση των προθέσεων με κατεύθυνση *από* → *σε* και *σε* → *από*

Το παραπάνω γράφημα συγκρίνει την απόδοση των παιδιών ηλικίας 6,6 με 6,11 σχετικά με την πρωτοτυπική έννοια των προθέσεων κατεύθυνσης *σε* και *από*. Στην πρώτη περίπτωση, η οποία αναφέρεται στις προθέσεις με κατεύθυνση *από* → *σε*, παρατηρούμε ότι τα παιδιά σημειώνουν σχεδόν άριστη απόδοση καθώς οι σωστές απαντήσεις κυμαίνονται σε ποσοστό 94%.

Επιπλέον στη δεύτερη περίπτωση, η οποία αναφέρεται στις προθέσεις *από* και *σε*, δηλαδή με αντίθετη κατεύθυνση *σε* → *από*, βλέπουμε ότι και εδώ τα παιδιά που εξετάσαμε σημειώνουν πολύ ικανοποιητικά αποτελέσματα αφού μόνο 4 παιδιά από τα 25 κάνουν λάθη. Άρα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11 κατανοούν πλήρως την πρωτοτυπική έννοια των προθέσεων με κατεύθυνση *σε* και *από*, τόσο όταν αυτές τους δίνονται με την μορφή *από* → *σε* όσο και με τη μορφή *σε* → *από*.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Κατανόηση της κατεύθυνσης από → σε (απουσία της πρόθεσης σε)

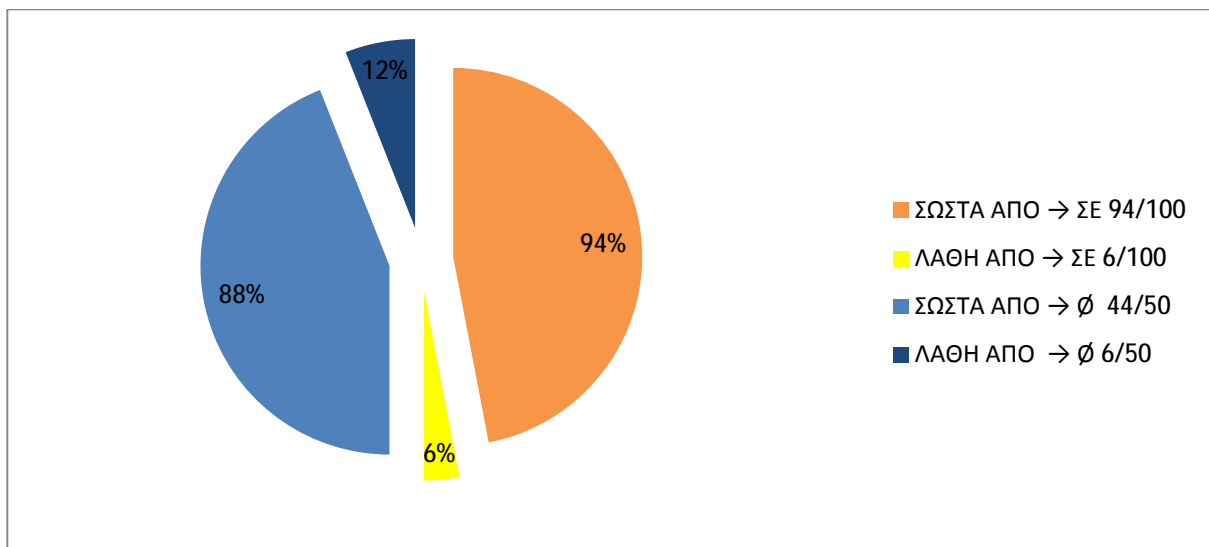
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟ → Θ			
ΠΑΙΔΙΑ	ΣΩΣΤΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΑΘΩΝ
1	2/2	0	
2	1/2	1	Λάθος αντικείμενα επιλογής (από ντουλάπι → σε σπίτι)
3	2/2	0	
4	1/2	1	Λάθος αντικείμενα επιλογής (από ντουλάπι → σε σπίτι)
5	2/2	0	
6	2/2	0	
7	2/2	0	
8	2/2	0	
9	2/2	0	
10	1/2	1	Λάθος αντικείμενα επιλογής (από ντουλάπι → σε σπίτι)
11	1/2	1	Λάθος αντικείμενα επιλογής (από ντουλάπι → σε σπίτι)
12	1/2	1	Λάθος αντικείμενα επιλογής (από ντουλάπι → σε σπίτι)
13	1/2	1	Λάθος αντικείμενα επιλογής (από ντουλάπι → σε σπίτι)
14	2/2	0	
15	2/2	0	
16	2/2	0	
17	2/2	0	
18	2/2	0	
19	2/2	0	
20	2/2	0	
21	2/2	0	
22	2/2	0	
23	2/2	0	
24	2/2	0	
25	2/2	0	
ΣΥΝΟΛΟ	44/50 (88%)	6/50 (12%)	

Ο πίνακας 10 αναλύει τις απαντήσεις για την πρόθεση κατεύθυνσης $\text{από} \rightarrow \emptyset$, δηλαδή όταν παραλείπεται η πρόθεση *σε*. Προκύπτει λοιπόν, ότι οι σωστές απαντήσεις δεν έχουν τόσο υψηλό ποσοστό, καθώς φτάνουν στο 88% και οι λανθασμένες στο 12%. Τα λάθη αφορούν αποκλειστικά τα αντικείμενα επιλογής και όχι λάθη επιλογής της πρόθεσης. Δηλαδή, όταν ζητήθηκε από τα παιδιά να επιλέξουν την εικόνα όπου «η χελώνα πάει από το κουτί σπίτι», εκείνα επέλεξαν την εικόνα όπου «η χελώνα πάει από το ντουλάπι σπίτι» και όχι «από το κουτί σπίτι».

Ωστόσο, αξιοσημείωτη είναι η απόδοση των παιδιών που εξετάσαμε στις προθέσεις κατεύθυνσης $\text{από} \rightarrow \emptyset$, δηλαδή όταν παραλείπεται η πρόθεση *σε* (πίνακας 10), σε σύγκριση με τις προθέσεις $\text{από} \rightarrow \text{σε}$, δηλαδή όταν η πρόθεση *σε* υπάρχει (πίνακας 8), (Γράφημα 6). Παρατηρούμε λοιπόν ότι η απόδοση των παιδιών είναι καλύτερη όταν η πρόθεση *σε* είναι παρούσα ($\text{από} \rightarrow \text{σε}$), αφού το ποσοστό των σωστών απαντήσεων που έδωσαν τα παιδιά είναι 94%, από ότι όταν η πρόθεση *σε* απουσιάζει ($\text{από} \rightarrow \emptyset$), καθώς το ποσοστό των σωστών απαντήσεων σε αυτή την περίπτωση δεν ξεπερνά το 88%.

ΓΡΑΦΗΜΑ 6: Σύγκριση προθέσεων με κατεύθυνση $\text{από} \rightarrow \text{σε}$ και $\text{από} \rightarrow \emptyset$ (όταν παραλείπεται η πρόθεση *σε*)

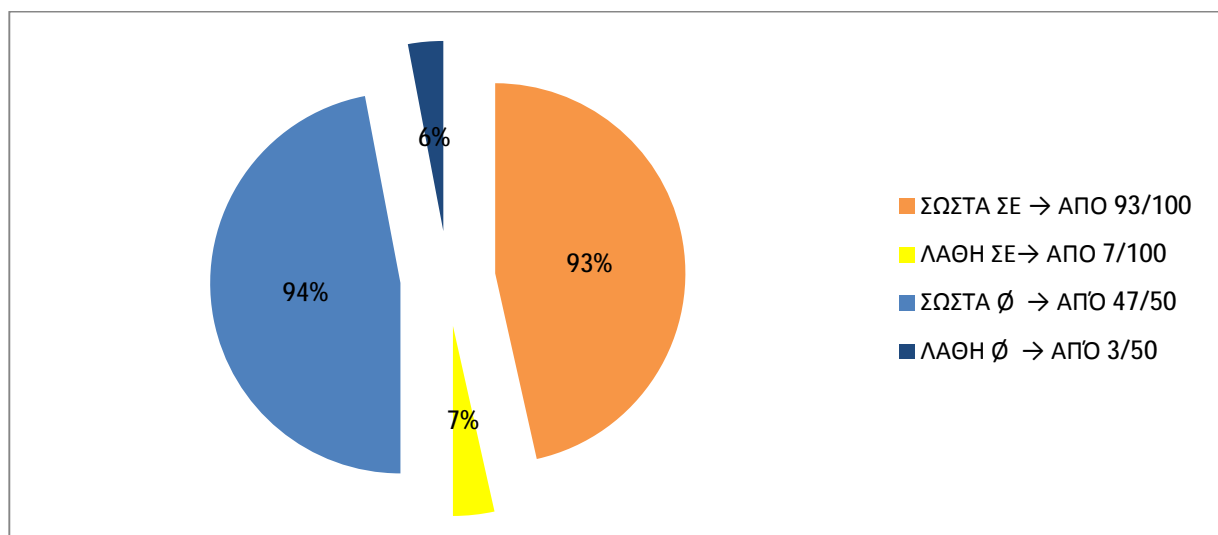
ΠΙΝΑΚΑΣ 11: Κατανόηση της κατεύθυνσης σε → από (απουσία της πρόθεσης σε)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ $\emptyset \rightarrow ΑΠΟ$			
ΠΑΙΔΙΑ	ΣΩΣΤΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΑΘΩΝ
1	2/2	0	
2	2/2	0	
3	2/2	0	
4	2/2	0	
5	2/2	0	
6	2/2	0	
7	2/2	0	
8	1/2	1	Λάθος αντικείμενα επιλογής (στο δέντρο → από σπίτι)
9	2/2	0	
10	2/2	0	
11	2/2	0	
12	2/2	0	
13	1/2	1	Άλλο (πάει σπίτι)
14	2/2	0	
15	2/2	0	
16	2/2	0	
17	2/2	0	
18	2/2	0	
19	2/2	0	
20	2/2	0	
21	2/2	0	
22	2/2	0	
23	2/2	0	
24	1/2	1	Λάθος αντικείμενα επιλογής (στο κουτί → από σπίτι)
25	2/2	0	
ΣΥΝΟΛΟ	47/50 (94%)	3/50 (6%)	

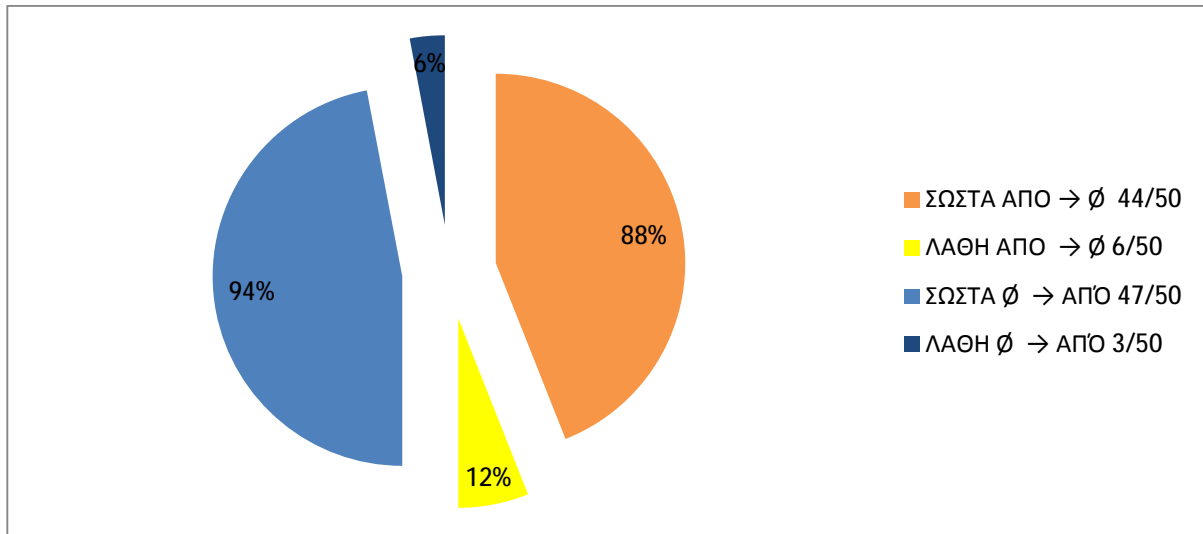
Ο πίνακας 11 συγκεντρώνει τις απαντήσεις για τη πρόθεση από, με κατεύθυνση $\emptyset \rightarrow$ από. Βλέπουμε ότι τα ποσοστά που συγκεντρώθηκαν στις σωστές απαντήσεις φτάνουν στο 94% και στις λανθασμένες στο 6%. Τα λάθη και εδώ αφορούν κυρίως στα αντικείμενα προέλευσης και όχι τόσο στην πρόθεση, εκτός από μία απάντηση ενός παιδιού το οποίο επιλέγει την πρόθεση σε (πάει στο σπίτι). Με άλλα λόγια, όταν ζητήθηκε από τα παιδιά να επιλέξουν την εικόνα όπου «η χελώνα πάει $\emptyset$ σπίτι από το κουτί», εκείνα επέλεξαν την εικόνα όπου «η χελώνα πάει στο δέντρο από το σπίτι».

Συγκρίνοντας την απόδοση των παιδιών στις προθέσεις κατεύθυνσης $\emptyset \rightarrow$ από, δηλαδή όταν απουσιάζει η πρόθεση σε (πίνακας 11), με την παρουσία της πρόθεσης σε, δηλαδή στις προθέσεις με κατεύθυνση σε $\rightarrow$ από (πίνακας 9), (Γράφημα 7), βλέπουμε ότι οι σωστές απαντήσεις των παιδιών ηλικίας 6,6 με 6,11 κυμαίνονται στα ίδια ποσοστά κατανόησης και κατάκτησης της πρωτοτυπικής εννοίας των προθέσεων κατεύθυνσης. Αφού στην πρώτη περίπτωση (σε $\rightarrow$ από), το ποσοστό των σωστών απαντήσεων είναι 93% και στην δεύτερη περίπτωση ($\emptyset \rightarrow$ από), το ποσοστό των σωστών απαντήσεων είναι 94%. Ένα πρώτο συμπέρασμα στο οποίο μπορούμε να καταλήξουμε είναι ότι τα παιδιά ξέρουν ότι η πρόθεση σε με την έννοια της κατεύθυνσης/ στόχου μπορεί να παραλειφθεί.

ΓΡΑΦΗΜΑ 7: Σύγκριση προθέσεων με κατεύθυνση σε $\rightarrow$ από και $\emptyset \rightarrow$ από (όταν παραλείπεται η πρόθεση σε)

ΓΡΑΦΗΜΑ 8: Σύγκριση των προθέσεων με κατεύθυνση από $\rightarrow \emptyset$ και $\emptyset \rightarrow$ από (όταν παραλείπεται η πρόθεση σε)

Παρατίθεται ένα γράφημα στο οποίο γίνεται η σύγκριση της απόδοσης των παιδιών ηλικίας 6,6 με 6,11 σχετικά με τις προθέσεις κατεύθυνσης από $\rightarrow \emptyset$ και $\emptyset \rightarrow$ από, δηλαδή στις περιπτώσεις που παραλείπεται η πρόθεση σε. Είναι αξιοπρόσεκτο το γεγονός ότι τα παιδιά φαίνεται να κατανοούν καλύτερα τις προτάσεις που έχουν κατεύθυνση $\emptyset \rightarrow$ από (δηλαδή όταν προηγείται η έννοια της πρόθεσης σε), καθώς συγκεντρώνουν και υψηλότερα σκορ (94%), από ότι όταν προηγείται η πρόθεση από και ακολουθεί η έννοια της πρόθεσης σε, δηλαδή από $\rightarrow \emptyset$, καθώς οι σωστές απαντήσεις φτάνουν το 88%.

Άρα λοιπόν σύμφωνα με τα αποτελέσματα, φαίνεται τα παιδιά που εξετάσαμε να τα πηγαίνουν καλύτερα όταν η πρόθεση σε (που παραλείπεται σε αυτή την περίπτωση) προηγείται από την πρόθεση από και έχει κατεύθυνση $\emptyset \rightarrow$ από. Αυτό είναι ένα αξιολογικό εύρημα επειδή γενικά υπάρχει προτίμηση για τη σειρά προέλευση- κατεύθυνση απ' ότι για τη σειρά κατεύθυνση- προέλευση. Παρόλα αυτά δεν ξέρουμε εάν η διαφορά αυτή είναι στατιστικά σημαντική, εκτός και αν κάνουμε στατιστική ανάλυση.

4. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

4.1. Κατανόηση των προθέσεων *πάνω σε* και *πάνω από*

Στη παρούσα εργασία ασχοληθήκαμε με τα ερωτήματα «αν ολοκληρώνεται η κατάκτηση των τοπικών προθέσεων *πάνω σε* και *πάνω από* στις ηλικίες 6,6 με 6,11» και «ποια είναι η σειρά κατάκτησής των παραπάνω προθέσεων». Όπως αναφέρθηκε, η ανάγκη για την εξακρίβωση των παραπάνω προήλθε από προηγούμενες έρευνες των Terzi & Tsakali (2009) και των Terzi & Tsakali & Zafeiri (2014). Η πρώτη ασχολήθηκε με τις ηλικιακές ομάδες 4,07- 4,11 ετών, 5,00- 5,06 ετών και 5,07- 5,11 ετών, με αριθμό δείγματος 9 παιδιά ανά ομάδα και μία πρόθεση για το παιδί. Η δεύτερη εστίασε σχεδόν στις ίδιες ηλικιακές ομάδες, δηλαδή 4,0-4,5 ετών, 4,6-4,11 ετών, 5,0-5,5 ετών, 5,6-5,11 ετών και 6,0 -6,5 ετών, με αριθμό δείγματος 20 παιδιά ανά ομάδα και 6 προθέσεις για κάθε παιδί. Η δεύτερη έρευνα πραγματοποιήθηκε για να επαληθευτούν τα ευρήματα της πρώτης, επειδή είχε μικρό δείγμα και για να αποφευχθεί ο κίνδυνος εσφαλμένων αποτελεσμάτων.

Παρότι οι προηγούμενες μελέτες, αλλά και αυτή, ασχολήθηκαν με την κατανόηση όλων των προθέσεων, εδώ θα επισημάνουμε τα ευρήματα σχετικά με τις προθέσεις *πάνω σε* και *πάνω από*, επειδή οι υπόλοιπες σύνθετες προθέσεις έχουν κατακτηθεί σε αυτές τις ηλικίες.

Τα ευρήματα της παρούσας εργασίας δείχνουν, ότι η κατανόηση του *πάνω σε* προηγείται αυτής του *πάνω από*. Συγκεκριμένα, οι σωστές απαντήσεις της πρόθεσης *πάνω σε* αγγίζουν το ποσοστό 87,3%, ενώ οι λανθασμένες αντίστοιχα το 12,7%. Η ποιοτική ανάλυση δείχνει πως τα παιδιά αντικαθιστούν την πρόθεση *πάνω σε* με τη πρόθεση *πάνω από* σε ποσοστό 89,47%. Άλλες αντικαταστάσεις είναι οι προθέσεις *μπροστά από* ή *δίπλα σε* σε μικρότερο ποσοστό.

Εν συνεχεία, οι σωστές απαντήσεις της πρόθεσης *πάνω από* αγγίζουν το ποσοστό 79,3%, ενώ οι λανθασμένες το 20,6%. Η ποιοτική ανάλυση δείχνει πως όλες οι αντικαταστάσεις, δηλαδή το 100% των λαθών αφορούν την πρόθεση *πάνω σε*.

Είναι σαφές, λοιπόν, ότι η κατανόηση των 2 σύνθετων προθέσεων του κατακόρυφου άξονα (*πάνω σε* και *πάνω από*) δεν ολοκληρώνεται ούτε στις ηλικίες 6,6-6,11 ετών αφού το ποσοστό των σωστών απαντήσεων παραμένει κάτω από 90%. Ωστόσο, επιβεβαιώνεται το συμπέρασμα από την μελέτη των

Terzi & Tsakali (2009) ότι τα παιδιά κατανοούν το λεξικό κομμάτι των σύνθετων προθέσεων, δηλαδή την πρόθεση *πάνω*, ενώ μπερδεύουν τις μικρές προθέσεις, και η πρόθεση *πάνω σε* κατακτείται πριν από την πρόθεση *πάνω από*.

Αναφορικά με την σειρά κατάκτησης των δύο αυτών προθέσεων, η κατανόηση του *πάνω σε* προηγείται αυτής του *πάνω από*. Φαίνεται ότι ένας αριθμός παιδιών θεωρούν ακόμα την λειτουργία της μικρής πρόθεσης *από* ίδια με την λειτουργία της πρόθεσης *σε* στην διαδικασία της κατανόησης των *πάνω από* και *πάνω σε*.

4.2. Κατανόηση της πρόθεσης *σε* με την έννοια του περιεχομένου και της επαφής *σε* περιβάλλον χωρίς και με αμφισημία

Προτού απαντήσουμε στο ερώτημα 4 της παρούσας εργασίας, το οποίο είναι «σε περιβάλλον αμφισημίας ποια από τις έννοιες της πρόθεσης *σε* προτιμούν, αυτήν του περιεχομένου ή αυτής της επαφής», θα πρέπει πρώτα να εξετάσουμε αν κατανοούν και σε ποιο επίπεδο την κάθε έννοια της πρόθεσης *σε* μεμονωμένα.

Χωρίς αμφισημία

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έδειξε πως η κατανόηση της πρόθεσης *σε*, με την έννοια του περιεχομένου (*μέσα σε*), βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο, αφού το ποσοστό των σωστών απαντήσεων αγγίζει το 93%, ενώ των λανθασμένων στο 7%. Τα λάθη αφορούν αντικαταστάσεις με τις προθέσεις *πίσω από*, *μπροστά από*, *έξω από* και *δίπλα σε*. Τα συγκεκριμένα ευρήματα μας κάνουν σαφές, πως η κατάκτηση της πρόθεσης *σε* με την έννοια του περιεχομένου (*μέσα σε*) έχει ολοκληρωθεί.

Στη συνέχεια θα αναλύσουμε την τοπική πρόθεση *σε* με την έννοια της επαφής (*πάνω σε*). Εδώ τα ευρήματα υποδηλώνουν πως η κατανόηση είναι σχεδόν άριστη, αφού το ποσοστό των σωστών απαντήσεων φτάνει στο 98%, ενώ των λανθασμένων μόλις στο 2%. Οι λανθασμένες απαντήσεις περιλαμβάνουν την πρόθεση *πάνω από*. Επιπρόσθετα, η πρόθεση *σε* κατακτάται νωρίτερα με την έννοια του *πάνω σε*, από ότι η πρόθεση *πάνω σε*.

Με αμφισημία

Από την ανάλυση της πρόθεσης σε με την έννοια *πάνω σε*, δηλαδή της επαφής, όταν βρίσκεται σε αμφίσημο περιβάλλον τα ευρήματα παρουσιάζονται ως εξής. Το ποσοστό των απαντήσεων όπου τα παιδιά επιλέγουν την πρόθεση σε με την έννοια της επαφής (*πάνω σε*), φτάνει το 29%, το οποίο είναι αρκετά χαμηλό ποσοστό ανεξάρτητα, αλλά και σε σχέση με τις άλλες προθέσεις που εξετάστηκαν. Οι απαντήσεις στις οποίες τα παιδιά που εξετάσαμε δεν επιλέγουν την πρόθεση σε με την έννοια του *πάνω σε*, αγγίζουν το 42%, υψηλό ποσοστό για τα δεδομένα. Από την ποιοτική ανάλυση των απαντήσεων προκύπτει ότι τα παιδιά έδωσαν ως απαντήσεις τις προθέσεις *μέσα σε* σε ποσοστό 95,2% των περιπτώσεων (20 απαντήσεις/21 άλλες απαντήσεις) και *πάνω από* σε ποσοστό 4,8% (1 απάντηση/2 άλλες απαντήσεις).

Αναφορικά με την τοπική πρόθεση σε με την έννοια *μέσα σε*, δηλαδή του περιεχομένου, όταν βρίσκεται σε αμφίσημο περιβάλλον, από τα ποσοστά που συγκεντρώθηκαν παρατηρούμε ότι οι απαντήσεις όπου τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11 αποδίδουν την πρόθεση σε ως *μέσα σε*, φτάνουν στο 69% , το οποίο είναι υψηλό. Από την άλλη, οι απαντήσεις που τα παιδιά δεν αποδίδουν την πρόθεση σε με την έννοια του *μέσα σε*, αγγίζουν μόλις το 4%. Από την ποιοτική ανάλυση αυτών των απαντήσεων, παρατηρούμε ότι τα παιδιά επέλεξαν τις προθέσεις *κάτω από* και *πάνω σε*.

Άρα, συμπεραίνουμε πως, ενώ μεμονωμένα η πρόθεση σε με τις έννοιες του περιεχομένου και της επαφής κατανοείται επαρκώς, λαμβάνοντας υπόψη τα ποσοστά των σωστών απαντήσεων, όπου η πρόθεση σε με την έννοια της επαφής (δηλαδή ως *πάνω σε*) φτάνει το 98% και η πρόθεση σε με την έννοια του περιεχομένου (δηλαδή ως *μέσα σε*) φτάνει το 93%, σε αντίθεση με το περιβάλλον αμφισημίας δεν συμβαίνει το ίδιο. Δηλαδή, όταν υπάρχουν και οι δύο έννοιες σαν πιθανές απαντήσεις, τα παιδιά είναι σαφές ότι προτιμούν την έννοια του περιεχομένου (δηλαδή *μέσα σε*), όπως φαίνεται και από το ποσοστό το οποίο βρίσκεται στο 69%, και είναι αυτή, η οποία επιλέγουν αυτόματα. Σε αντίθεση με την πρόθεση σε όταν παίρνει την έννοια της επαφής (δηλαδή *πάνω σε*), η οποία συγκεντρώνει ποσοστό 29% όταν βρίσκεται σε αμφισημία, που σημαίνει ότι κατακτούν αργότερα την έννοια της επαφής σε σχέση με την έννοια του περιεχομένου.

4.3 Κατανόηση της πρωτοτυπικής έννοιας των προθέσεων από και σε

Όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα στην παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκαν δύο δοκιμασίες κατανόησης για να διαπιστωθεί πρώτον, η ακριβής ηλικία της κατάκτησης των προθέσεων *πάνω σε* και *πάνω από* και δεύτερον, αν τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11 έχουν κατανοήσει την έννοια αυτών των προθέσεων. Όσον αφορά τη δεύτερη δοκιμασία, ο σκοπός διεξαγωγής της ήταν να διαπιστώσουμε αν τα παιδιά αυτής της ηλικιακής ομάδας έχουν κατανοήσει και κατακτήσει την πρωτοτυπική έννοια των προθέσεων *σε* και *από*, δηλαδή τη σημασία τους όταν δεν συνοδεύονται από την πρόθεσή *πάνω*, όταν δηλαδή έχουν την έννοια της κατεύθυνσης/ στόχου και πηγής αντίστοιχα. Έτσι λοιπόν, και τα είκοσι πέντε παιδιά που εξετάσαμε κλήθηκαν να διαλέξουν ανάμεσα σε δώδεκα προτάσεις την εικόνα-στόχο που απεικόνιζε η φράση που τους δίναμε.

Στον πίνακα 8 συγκεντρώνονται τα αποτελέσματα για τις προθέσεις με κατεύθυνση *από* → *σε*. Τα παιδιά που εξετάστηκαν συγκέντρωσαν ένα μεγάλο αριθμό σωστών απαντήσεων 96% (4 λάθη στις 100 προτάσεις), γεγονός που φανερώνει ότι τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11 κατανοούν αρκετά την έννοια της πρόθεσης *από* και της πρόθεσης *σε*. Ακόμη, φαίνεται να τις έχουν κατακτήσει αφού μόνο τα τέσσερα παιδιά από τα είκοσι πέντε κάνουν λάθη. Σύμφωνα με την ποιοτική ανάλυση των λαθών, φαίνεται ότι τα παιδιά επιλέγουν λανθασμένα τα αντικείμενα επιλογής (αντικείμενα προέλευσης και στόχου), ενώ διαλέγουν επιτυχώς τις προθέσεις *σε* και *από*, γεγονός που μπορεί να οφείλεται είτε σε μειωμένη προσοχή είτε τα παιδιά να έχουν μπερδέψει τα ζητούμενα αντικείμενα. Με άλλα λόγια, όταν ζητήσαμε από τα παιδιά να διαλέξουν την εικόνα όπου η «χελώνα τρέχει *από* το κουτί στο καναπέ», τα παιδιά επέλεξαν την εικόνα όπου «η χελώνα τρέχει *από* την γλάστρα στο ντουλάπι», και όχι την εικόνα που «η χελώνα τρέχει *από* τον καναπέ στο κουτί».

Ο πίνακας 9 παρουσιάζει τις απαντήσεις για τις προθέσεις με κατεύθυνση *σε* → *από* για τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11. Παρατηρούμε ότι στις 100 προτάσεις έκαναν 7 λάθη, δηλαδή το ποσοστό των σωστών απαντήσεων ανέρχεται στο 93% και των λανθασμένων απαντήσεων μόλις στο 7%. Άρα, καταλήγουμε στο ίδιο συμπέρασμα με την προηγούμενη περίπτωση, όπου τα παιδιά αυτής της ηλικιακής ομάδας φαίνεται να έχουν κατακτήσει και κατανοήσει σε ένα μεγάλο βαθμό την πρωτοτυπική έννοια των προθέσεων *σε* και *από*, ανεξάρτητα από τη σειρά με την οποία παρουσιάζεται, δηλαδή προέλευση- κατεύθυνση ή κατεύθυνση- προέλευση. Η υψηλή απόδοσή σε αυτή την δοκιμασία είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, επειδή η έκφραση της κατεύθυνσης είναι αντίθετη με

την προσδοκώμενη. Με άλλα λόγια, τα αντικείμενα ξεκινούν από κάπου και τελειώνουν σε κάποιο σημείο, ενώ ο τρόπος παρουσίας σε αυτή τη δοκιμασία είναι ο αντίθετος. Αναλύοντας στη συνέχεια τα λάθη που έκαναν τα παιδιά σε αυτή την περίπτωση, παρατηρούμε αρχικά ότι τα πέντε από τα επτά λάθη αναφέρονται σε διαφορετικά αντικείμενα επιλογής, αλλά η κατεύθυνση των προθέσεων σε $\rightarrow$ από παραμένει ίδια (όπως συνέβη και στην πρώτη περίπτωση). Δηλαδή, ζητάμε στα παιδιά την εικόνα που δείχνει το πουλάκι να πετάει «στο κλουβί από το δέντρο» και εκείνα επιλέγουν την εικόνα όπου «το πουλί πετάει στο σπίτι από τη γλάστρα». Επιπλέον, μόνο τα δύο από τα επτά παιδιά κάνουν λάθος στην κατεύθυνση των προθέσεων και αντί να επιλέξουν σε $\rightarrow$ από, επιλέγουν από $\rightarrow$ σε.

Εν συνεχεία στον πίνακα 10, δηλαδή στις προτάσεις που αφορούν τις προθέσεις με κατεύθυνση από $\rightarrow \emptyset$ (όταν απουσιάζει η πρόθεση σε), φαίνεται ότι δυσκόλεψε περισσότερο τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11, καθώς εκεί κάνουν και τα περισσότερα λάθη. Συγκεκριμένα, όπως διαπιστώνουμε και παραπάνω, το ποσοστό των σωστών απαντήσεων σε αυτήν την περίπτωση είναι 88% και το ποσοστό των λανθασμένων απαντήσεων ανέρχεται στο 12%. Με μία δεύτερη ματιά, παρατηρούμε ότι τα λάθη που έγιναν αφορούν μόνο το αντικείμενο επιλογής και όχι τις προθέσεις. Με άλλα λόγια, τα παιδιά επιλέγουν την σωστή κατεύθυνση από $\rightarrow \emptyset$, όμως επιλέγουν λανθασμένα αντικείμενα κατεύθυνσης ή προέλευσης (π.χ. η πρόταση που τους ζητάμε, αναφέρει ότι «ο σκύλος έρχεται από το δέντρο $\emptyset$ σπίτι» και τα παιδιά επιλέγουν την εικόνα όπου «ο σκύλος πάει από το ντουλάπι $\emptyset$ σπίτι» και όχι «από το δέντρο $\emptyset$ σπίτι»). Αξίζει να αναφερθεί σε αυτήν την περίπτωση, ότι οι προτάσεις που αφορούν της προθέσεις κατεύθυνσης από $\rightarrow \emptyset$ διαφέρουν με την πρώτη περίπτωση, δηλαδή με την προτάσεις που αφορούν τις προθέσεις κατεύθυνσης από $\rightarrow$ σε, μόνο στο γεγονός ότι εδώ η πρόθεση σε παραλείπεται. Άρα, παρατηρούμε ότι τα παιδιά που εξετάσαμε σημειώνουν καλύτερα αποτελέσματα όταν υπάρχουν και οι δύο προθέσεις κατεύθυνσης από $\rightarrow$ σε (ποσοστό σωστών απαντήσεων 96%), ενώ αντιθέτως όταν το σε παραλείπεται (από $\rightarrow \emptyset$), τα παιδιά δεν σημειώνουν υψηλό βαθμό κατανόησης καθώς οι σωστές απαντήσεις αγγίζουν το 88%. Και σε αυτή τη περίπτωση λοιπόν όπου χορηγούσαμε τις προθέσεις με τη μη συνήθη σειρά, δηλαδή προέλευση- κατεύθυνση, τα παιδιά φαίνεται να ξέρουν ότι υπάρχει μία πρόθεση κατεύθυνση- στόχου η οποία έχει παραλειφθεί.

Τελειώνοντας, όσον αφορά την πρόθεση από με κατεύθυνση $\emptyset \rightarrow$ από (πίνακας 11), τα παιδιά της ηλικίας 6,6 με 6,11 έχουν σημειώσει καλύτερα

αποτελέσματα, καθώς μόνο τα τρία από αυτά κάνουν λάθη (σωστές απαντήσεις σε ποσοστό 94%). Αναλύοντας τα λάθη, τα δύο από αυτά διατηρούν την σωστή πρόθεση *από* ($\emptyset \rightarrow$ *από*) και έχουν επιλέξει λανθασμένα αντικείμενα επιλογής όπως και στην παραπάνω περίπτωση (π.χ. η πρόταση λέει ότι «η χελώνα πάει $\emptyset$ σπίτι *από* το κουτί» και τα παιδιά επιλέγουν την εικόνα όπου «η χελώνα πάει $\emptyset$ σπίτι *από* τη γλάστρα» και όχι την εικόνα που «η χελώνα πάει $\emptyset$ σπίτι *από* το κουτί»). Ωστόσο, ένα παιδί από τα τρία έδωσε μία εντελώς διαφορετική απάντηση καθώς διάλεξε την πρόθεση *σε* (*πάει σπίτι*). Συγκρίνοντας την απόδοση των παιδιών αναφορικά με αυτή την περίπτωση όπου η πρόθεση *σε* παραλείπεται (δηλαδή στις προτάσεις $\emptyset \rightarrow$ *από*), και με την δεύτερη περίπτωση όπου διατηρείται η πρόθεση *σε*, δηλαδή στις προτάσεις που υπάρχουν και οι δύο προθέσεις κατεύθυνσης *σε* $\rightarrow$ *από*, βλέπουμε ότι και στις δύο περιπτώσεις τα παιδιά φαίνεται να κατανοούν σχεδόν πλήρως τις προτάσεις και στην περίπτωση που αναφέρονται και οι δύο προθέσεις κατεύθυνσης *σε* $\rightarrow$ *από* (ποσοστό σωστών απαντήσεων 93%), και όταν αναφέρεται μόνο η μία πρόθεση κατεύθυνσης $\emptyset \rightarrow$ *από* (ποσοστό σωστών απαντήσεων 94%).

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11 έχουν κατανοήσει αρκετά την πρωτοτυπική έννοια των προθέσεων *από* και *σε*, καθώς έχουν κάνει λίγα λάθη, που αφορούν αποκλειστικά τον έλεγχο της πρωτοτυπικής έννοιας των προθέσεων αυτών, γεγονός που αποδεικνύει ότι είναι αρκετά πιθανή αυτή η ηλικία (6,6 με 6,11) ως ηλικίας κατάκτησης των παραπάνω προθέσεων.

Από την άλλη πλευρά, ενδιαφέρον θα είχε να εξετάσουμε και να συγκρίνουμε την απόδοση των παιδιών (ηλικίας 6,6-6,11), όσον αφορά την κατανόηση των προθέσεων *πάνω από* και *πάνω σε* με την απόδοση της πρωτοτυπικής έννοιας των προθέσεων *από* και *σε*, δηλαδή χωρίς το λεξικό φορτίο της πρόθεσης *πάνω*. Παρατηρούμε λοιπόν, ότι τα παιδιά φαίνεται να κατανοούν καλύτερα τις προθέσεις *σε* και *από* όταν αυτές δεν συνοδεύονται από την πρόθεση *πάνω*, γεγονός που φαίνεται πρώτα απ' όλα, από τα αποτελέσματα των παιδιών στην πρόθεση *πάνω σε* όπου το ποσοστό των σωστών απαντήσεων είναι 87,3% και των λανθασμένων 12,7%. Ακόμη, σχετικά με την πρόθεση *πάνω από* οι σωστές απαντήσεις ανέρχονται σε ποσοστό 79,3 % και οι λανθασμένες σε ποσοστό 20,6%. Σε αντίθεση με την απόδοση των παιδιών όταν εξετάστηκαν στην πρωτοτυπική έννοια των προθέσεων *σε* και *από* πού το χαμηλότερο ποσοστό των σωστών απαντήσεων είναι 88% και το υψηλότερο 96%. Συνεπώς, η μη υψηλή κατανόηση των τοπικών προθέσεων *πάνω σε* και *πάνω από*, φαίνεται να μην οφείλεται στην άγνοια της σημασίας των προθέσεων *από* και *σε*, αφού τα

παιδιά φαίνεται να τις κατανοούν πλήρως καθώς σημειώνουν αρκετά υψηλά ποσοστά κατανόησης.

Αυτό το εύρημα επιβεβαιώνει την άποψη ότι τα προβλήματα που αφορούν την κατανόηση των προθέσεων *πάνω σε* και *πάνω από*, μάλλον οφείλεται στο γεγονός ότι έχουν κοινό το πρώτο τους μέρος, δηλαδή την λέξη *πάνω*.

5.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1. Η κατανόηση του *πάνω σε* προηγείται της κατανόησης *πάνω από*.

Ένα βασικό ερώτημα της εργασίας μας ήταν «η σειρά κατάκτησης των προθέσεων *πάνω σε* και *πάνω από* στις ηλικίες 6,6 με 6,11». Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά κατακτούν αρκετά νωρίτερα την τοπική πρόθεση με την έννοια της επαφής, *πάνω σε*, καθώς σε αυτή την περίπτωση το ποσοστό των σωστών απαντήσεων φτάνει στο 87,3%. Απ' την άλλη πλευρά, η πρόθεση *πάνω από* δεν έχει τόσο υψηλό ποσοστό σωστών απαντήσεων καθώς εκείνο αγγίζει το 79,3% και τα παιδιά σε αυτή την περίπτωση κάνουν τα περισσότερα λάθη. Όπως παρατηρούμε και στην ποιοτική ανάλυση των λαθών (πίνακας 3), τα παιδιά πάντοτε αντικαθιστούν την πρόθεση *πάνω από* με την *πάνω σε*, με μία μόνο εξαίρεση.

5.2. Τα παιδιά κάνουν λιγότερα λάθη στην πρόθεση *σε* με την έννοια του *πάνω σε* (επαφή) παρά στην πρόθεση *πάνω σε*.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν πως το ποσοστό επιτυχίας της πρόθεσης *πάνω σε* (ποσοστό 87,3%) είναι μικρότερο από το ποσοστό επιτυχίας της πρόθεσης *σε* με την έννοια της επαφής (ποσοστό 98%). Αυτό πιθανόν να εξηγείται από το λεξικό φορτίο, που έχει η πρόθεση *πάνω σε* και το οποίο μοιράζεται με την πρόθεση *πάνω από* και οδηγεί τα παιδιά σε λάθος απαντήσεις. Αυτό το συμπέρασμα επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι όταν τα παιδιά έκαναν λάθη στην πρόθεση *πάνω σε* την απέδιδαν ως *πάνω από*.

5.3. Η πρόθεση *σε* είναι καλύτερα κατανοητή με την έννοια της επαφής (*πάνω σε*) σε σχέση με την έννοια του περιεχομένου (*μέσα σε*).

Τα αποτελέσματα της έρευνας αποδεικνύουν ότι τα παιδιά ηλικίας 6,6 με 6,11 είχαν καλύτερη απόδοση στην πρόθεση *σε* όταν παίρνει την έννοια *πάνω σε*, δηλαδή την έννοια της επαφής, παρά όταν η πρόθεση *σε* παίρνει την έννοια του περιεχομένου, *μέσα σε*. Αυτό φαίνεται και από τα ποσοστά που έχουν συλλεχθεί μετά από την εξέταση αυτής της πρόθεσης καθώς η πρόθεση *σε* με την έννοια της επαφής έχει μόνο 2 λανθασμένες απαντήσεις (ποσοστό σωστών απαντήσεων 98%), ενώ η πρόθεση *σε* με την έννοια του περιεχομένου έχει 7 λανθασμένες απαντήσεις (ποσοστό σωστών απαντήσεων 93%).

5.4. Η πρόθεση σε, σε περιβάλλον με αμφισημία, με την έννοια του περιεχομένου (μέσα σε), φαίνεται να προτιμάται σε σχέση με την έννοια της επαφής (πάνω σε).

Συλλέγοντας τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήσαμε, παρατηρούμε ότι όταν η πρόθεση σε βρίσκεται σε αμφίσημο περιβάλλον, τα παιδιά την προτιμούν και την επιλέγουν όταν παίρνει την έννοια του περιεχομένου, δηλαδή όταν παίρνει την έννοια του μέσα σε. Καθώς συνολικά μόνο δύο φορές δεν την ερμηνεύουν ως μέσα σε και αποδίδουν την πρόθεση σε με την έννοια του περιεχομένου ως πάνω σε και κάτω από. Ενώ αντιθέτως με τις προτάσεις που η πρόθεση σε παίρνει την έννοια της επαφής (πάνω σε) τα παιδιά φαίνεται να μην επιλέγουν και να μπερδεύονται καθώς το ποσοστό των απαντήσεων που επιλέγουν την έννοια της επαφής φτάνει στο 29% και την αποδίδουν πάντοτε ως μέσα σε.

5.5. Η κατανόηση της πρωτοτυπικής έννοιας των προθέσεων σε και από είναι σχεδόν άριστη.

Τα αποτελέσματα δείχνουν σχεδόν άριστη απόδοση των παιδιών στις δοκιμασίες που αφορούν την κατανόηση της πρωτοτυπικής έννοιας των προθέσεων σε και από (πίνακες 8 έως 11). Μόνο από αυτό, συμπεραίνουμε πως τα παιδιά αυτής της ηλικίας έχουν σχεδόν κατακτήσει αυτές τις έννοιες. Αν στηριχτούμε στην ποιοτική και όχι στην ποσοτική ανάλυση, θα παρατηρήσουμε πως σχεδόν όλα τα λάθη, δεν γίνονται στις προθέσεις αλλά στα αντικείμενα προέλευσης ή κατάληξης. Με άλλα λόγια, τα παιδιά επιλέγουν πάντοτε τις σωστές προθέσεις σε και από αλλά μπερδεύονται στα αντικείμενα επιλογής που απεικονίζονται όπως, κλουβί, κουτί, σπίτι, ντουλάπι, κοκ.

Στις περιπτώσεις που η πρόθεση σε δεν παραλείπεται, (δηλαδή από → σε και σε → από) παρατηρούμε ότι τα παιδιά κάνουν ελάχιστα λάθη καθώς το ποσοστό επιτυχίας τους είναι 96% και 93% αντίστοιχα, γεγονός που φανερώνει ότι τις κατανοούν πλήρως. Ωστόσο, όταν η πρόθεση σε παραλείπεται, (δηλαδή, από → ∅ και ∅ → από) βλέπουμε ότι τα ποσοστά των σωστών απαντήσεων είναι 88% και 94% για το κάθε ένα. Η διαφορά ανάμεσα τους δεν είναι πολύ μεγάλη, ωστόσο φαίνεται ότι τα παιδιά της ηλικιακής ομάδας που εξετάσαμε να σημειώνουν καλύτερα ποσοστά κατανόησης όταν η πρόθεση σε είναι παρούσα. Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι κατανοούν και το σε ακόμα και σε περιπτώσεις που παραλείπεται. Τέλος, η καλή κατανόηση αυτών των προθέσεων σημαίνει

ότι η χαμηλότερη κατανόηση των προθέσεων *επάνω σε* και *επάνω από*, μάλλον οφείλεται στο ότι το πρώτο μέρος τους είναι κοινό, δηλαδή το επίρρημα *πάνω*.

6.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bowerman, M. & Choi, S. (2001). *Shaping meanings for language: Universal and language-specific in the acquisition of spatial semantic categories*. In M. Bowerman & S.C. Levinson (eds.), *Language Acquisition and Conceptual Development*. Cambridge University Press, Cambridge, pp. 475-511.
- Cox V.M. & Isard, S.(1990). *Children's deictic and nondeictic interpretations of the spatial locatives in front of and behind*. *Journal of Child Language*, 17, pp. 481-488.
- Durkin, K.(1981). *Aspects of Late Language Acquisition: school children's use and comprehension of prepositions*. University of Kent and Canterbury, pp.47-59.
- Gentner, D., & Bowerman, M. (2009). *Why some spatial semantic categories are harder to learn than others: The Typological Prevalence hypothesis*. In J. Guo, E. Lieven, S. Ervin-Tripp, N. Budwig & K. Nakamura (eds.). *Crosslinguistic approaches to the psychology of language: Research in the tradition of Dan Isaac Slobin*, pp.465-480, New York.
- Johnston, J. (1988). *Children's verbal representation of spatial Location*. In J. Stiles-Davis, M. Kritchewsky and U. Bellugi (eds.), *Spatial Cognition*. Erlbaum, Hillsdale, NJ, pp. 195-205.
- Kelleher, J., Ross, R., Sloan, C. & Mac Namee, B.(2011). *The effect of Occlusion on the semantics of Projective spatial terms: a case study grounding language in perception*. Cognitive Process Press, Springer.

Leikin, M. (1998). *Acquisition of Locative Prepositions in Russian*. Journal of Psycholinguistic Research, 27, pp. 91-108.

Terzi, A. & Tsakali, V. (2009). *Lexical Semantics and Syntactic Factors Affecting Spatial Acquisition*. In J. Chandlee, M. Franchini, S. Lord & G.M. Rheiner(eds.) Boston University Conference of Language Development, Proceedings of the 33rd Annual Boston University Conference on Language Development, pp. 540-551. Somerville: Cascadilla Press.

Terzi, A., Tsakali, V. & Zafeiri, A.(2014). *Does Language structure affect acquisition of Spatial Terms*. Proceedings of the 35th Annual Meeting of Linguistics Dept., University of Thessaloniki.

Slobin, D.I. & Johnston J.R.(1978). *The development of Locative expressions in English, Italian, Serbo-Croatian and Turkish*. Journal of Child Language, 6, pp.529-545.

Βογινδρούκας Ι.(2009). Δοκιμασία Εκφραστικού Λεξιλογίου. Εκδόσεις Γλαύκη.

Stavrakaki, Stavroula & Ianthi Maria Tsimpli. 2000. Diagnostic verbal IQ test for Greek preschool and school age children: Standardization, statistical analysis, psychometric properties. Proceedings of the 8th Symposium of the Panhellenic Association of Logopedists , 95–106. Athens: Ellinika Grammata

7.ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-ΕΙΚΟΝΕΣ

Δοκιμασίες κατανόησης

1. Η αλεπού είναι **έξω απ'** τη σπηλιά.

Εικόνα (α)

Εικόνα (β)

Εικόνα (γ)

2. Το αυτοκινητάκι είναι **στο** ντουλάπι.

Εικόνα (α)

Εικόνα (β)

Εικόνα (γ)

3. Το κάδρο είναι **κάτω από** τον καναπέ.

Εικόνα (α)

Εικόνα (β)

Εικόνα (γ)

4. Το πουλί είναι **πάνω από** το δέντρο.

Εικόνα (α)

Εικόνα (β)

Εικόνα (γ)

5. Ο κόκορας είναι **πίσω από** το σκύλο.

Εικόνα (α)

Εικόνα (β)

Εικόνα (γ)

6. Το πουλάκι είναι **μέσα στο** κλουβί.

Εικόνα (α)

Εικόνα (β)

Εικόνα (γ)

7. Η πεταλούδα είναι **πάνω στο** λουλούδι.

Εικόνα (α)

Εικόνα (β)

Εικόνα (γ)

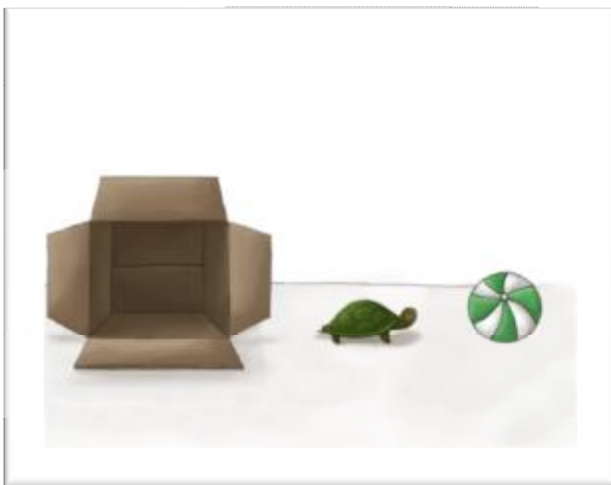

8. Η χελώνα πάει **από το** κουτί **στη** γλάστρα.

Εικόνα (α)

Εικόνα (β)

Εικόνα (γ)

9. Ο σκύλος έρχεται **στο** σπιτάκι **από τον** κλόουν.

Εικόνα (α)

Εικόνα (β)

Εικόνα (γ)

10. Ο σκύλος έρχεται **από το** δέντρο **Ό** σπίτι.

Εικόνα (α)

Εικόνα (β)

Εικόνα (γ)

11. Η χελώνα πάει **Ό** σπίτι **από το** κουτί.

Εικόνα (α)

Εικόνα (β)

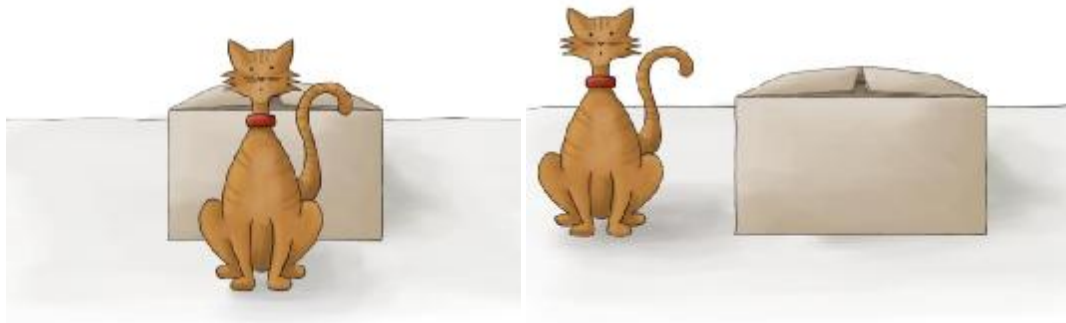

Εικόνα (γ)

Δοκιμασίες παραγωγής

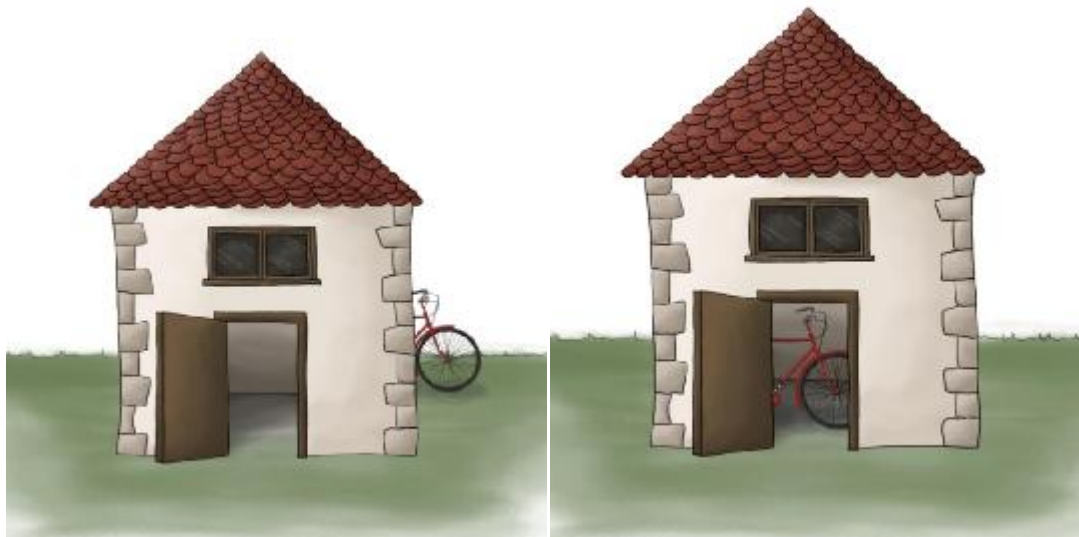
1. Εδώ η γάτα είναι **μπροστά από** το κουτί. Εδώ η γάτα είναι;

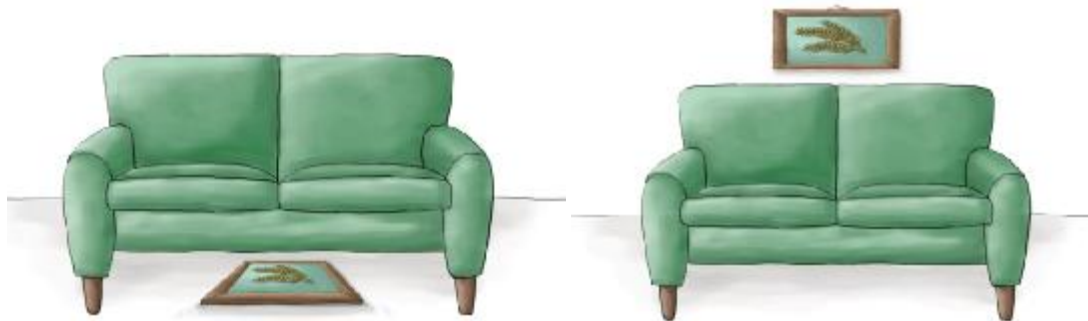
2. Εδώ η λάμπα είναι **πάνω στο** τραπέζι. Εδώ η λάμπα είναι;

3. Εδώ το ποδήλατο είναι **πίσω από** το σπίτι. Εδώ το ποδήλατο είναι;

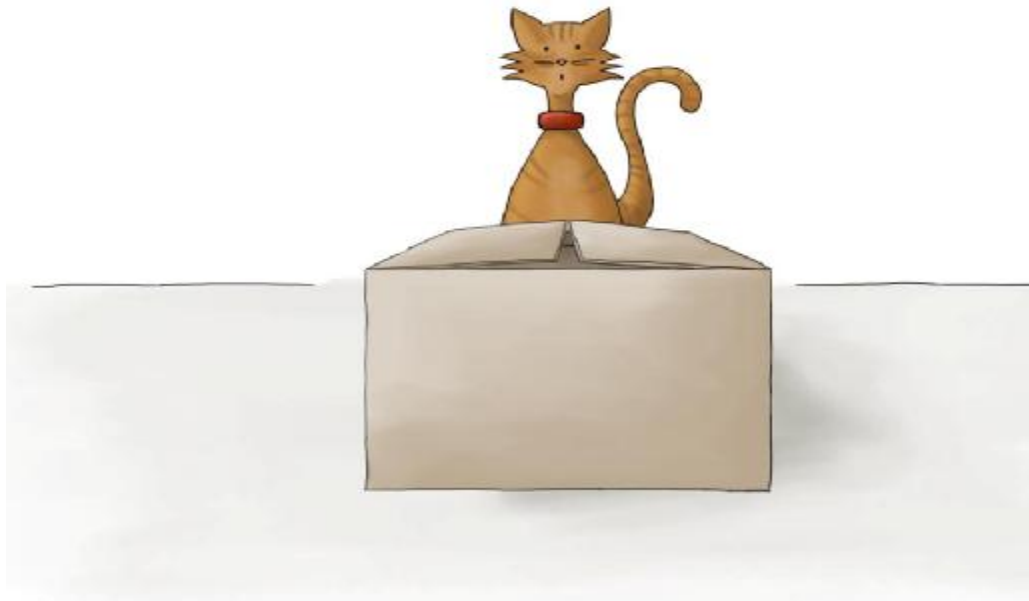
4. Εδώ το κάδρο είναι **κάτω από** τον καναπέ. Εδώ το κάδρο είναι;

5. Πού είναι το ποδήλατο;

6. Πού είναι η γάτα;

7.Πού είναι εδώ η μπάλα;

8.Πού είναι εδώ η πεταλούδα;

9. Πού είναι εδώ η λάμπα;

10. Πού είναι εδώ ο κόκορας;

